

מ'מי הנחל

ביטאון חסידי ברסלב
שע"י מורשת הנחל

כלל אנ"ש
מתאחדים

< ענף 20

א דיבור
דבר "מורשת הנחל"

הבטחתו הברורה של מוהרנ"ת זיע"א, כמענה לשאלת בתו מה יהיה עם פסח: "אויף פסח וועט זיין!" נוסכת חיזוק ועידוד לכל אחד ואחד, כי באשר לחלק הגשמי של הוצאות חג הפסח מובטחנו כי יהיה לנו כפי ההצטרפות.

אך השאלה הנוראה: "אבער ווי נעמט מען דעם פסח אליין?! מהדהדת ומנסרת במחו ולבו של כל ברסלב'ר חסיד באשר הוא לאמור:

איך וכיצד לוקחים את הפסח, הוא הצדיק בעצמו? איך זוכים להתקרב אליו ולקיים את כל אשר יאמר בתמימות ופשיטות?

כיצד מקבלים את אורו הקדוש המאיר בחג הפסח - ראש לכל המועדים?

הן על כל אלה זוכים אנו השנה להתחדש כבראשונה, להחזיר עטרה ליושנה ולקיים "כינוס חג ארצי" לכלליות אנ"ש מכל רחבי ארה"ק.

"כינוס חג ארצי" זה, מטרתו אחת, לאחד את כלליות אנ"ש שיתקבצו ויבואו לעלות אל עיה"ק ירושלים ת"ו, להקביל פני רבו ברגל, הוא רביה"ק בעצמו, לקבל את נקודת הצדיק בחבורה, ובכך להיראות עם פניו ושכלו ונשמתו של הצדיק האמת הטמון בספריו ועצותיו. ולהתוועד יחד עם אנשי הצדיק, מתוך אחדות הלבבות ואהבת חברים נאמנה, לקבל דין מן דין.

"ועל כן חייב אדם להקביל פני רבו ברגל כמבואר כל זה בהתורה כי אקח מועד (בסימן קל"ה) עיין שם. היינו כי אז נמשך עליהם קדושת הארת פני הצדיק שעל ידי זה עיקר קבלת התורה" (ליקו"ה, תפילין ו', כ"ה).

ועינינו בתפילה לפני אבינו שבשמים, שיהיה כינוס זה לשם שמים, להביא את המטרה הנכספת, שנזכה לעשות את הכלים הראויים, להמשיך את ההשפעות הבאות במעמד מרומם זה, להתחדש באמונה בצדיק בתמימות ולקיים עצותיו וללכת בדרכיו לטוב לנו כל הימים.

04 **המנין שלכם**
השתלשלות ייסוד ביהכ"נ של חסידי ברסלב

06 **הספר שלי**
חידושים וביאורים בתורה הזמנית

09 **ניצוץ של אור**
סיפורי התקרבות

08 **לאסוקי שמעתתא**
ליבון דברי רביה"ק ותלמידיו

10 **הכבשן**
סיפורים מכבשונה של ברסלב

11 **עלה לתרופה**
מכתבים מאנ"ש

12 **לקדושים אשר בארץ**
חקר קברי צדיקים

16 **מבית הגזים**
עתיקות וגנוזות

18 **דער פען**
תגובות על מאמרים קודמים

19 **נקודת החבר**
לקבל דין מן דין

20 **אין פאבריק**
מהנעשה והנשמע ב"מורשת הנחל"

27 **"ייאספן" המדור לחבורות הבחורים**

29 **להנחיל מורשה**
מהנעשה והנשמע בחבורות הבחורים

מערכת "מימי הנחל"
שע"י "מורשת הנחל"
טל: 02-5388-949
05484-40814
פקס: 1532-5822-913

חודש בחודשו

אור המועדים וזמני השנה

"יידן, זייט אייך נישט מייאש!"

העומד בין שמד לרצון וממשיך את ההארה מהרצון העליון, אפילו מטה מטה, למקומות הנמוכים והירודים ביותר, כל אחד וה"שאלו תחתיות ומתחתיו" שלו. והוא ממשיך את האור ומאיר את רחמי הקב"ה האניסופיים לכל אחד בשפל מדריגתו ומעורר אותנו משם לדעת גם במצב הגרוע ביותר, שיש גבוה יותר, ושעלינו לשאוף לרצות את הגבוה יותר.

וזה זה הוא עניינו של הצדיק ש"בגדל כחו ממשיך חסד ורחמים ורצון נפלא משם, עד שמאיר הרצון למטה למטה, עד שאפלו בכל המדרגות התחתונות מאד, אפלו בעשר כתרין דמסאבותא - מגיע הרצון הקדוש לכל הנפשות שנפלו לשם, עד שגם שם הם מתעוררים בכל פעם ברצון חזק וכסופין טובים להשם יתברך, כי אלו הנופלים מאד - אי אפשר להחיותם ולהשיבם פי אם על ידי רצון - להאיר בהם מלמעלה למעלה מרצון העליון הנ"ל, ממצח הרצון, עד למטה למטה, עד שגם אותן שנפלו על ידי תקף הדינים ... גם הם יתעוררו וישתוקקו ברצון טוב וחזק להשם יתברך, עד שיעלה אותם משמד לרצון"

גם בתחתית שבתחתית, הצדיק מאיר בנו את ההארה שאין שום יאוש בעולם, ושמלוא כל הארץ כבוד ה' ית', וש"ה' איתם, עמם ואצלם, ולא יראו ולא יתיאשו ח"ו, רק גם הם יתעוררו ויקיצו ויתחילו להתקרב להש"ת מעתה, בתורה ותפילה ומעשים טובים". כי "בוודאי מלא כל הארץ כבודו ואין שום יאוש בעולם, כי ה' איתנו ובמקומינו", ועל ידי הארה זו, "הצדיק מעורר ומקיים אותנו הפחותי-מעלה, דרי מטה, שוכני עפר".

בחג הפסח - שמלמד אותנו על כוחה של צעקה וזעקה גם בשאלו תחתיות, אנו מתחילים לספור את ספירת העומר, שמסתיימת בדרגה הגבוהה ביותר: קבלת התורה.

ואת כל המהלך העצום והנפלא הזה, מהשאלו תחתית ומתחתיו עד פסגת הר סיני, אנו יכולים לעשות מכוחה של הארת הרצון שממשיך הצדיק מהמקום הגבוה ביותר - למקומות הנמוכים ביותר.

"על פן בכח הצדיקים אלו יש תקוה לכל הנופלים. ואין שום יאוש בעולם כלל, כי אף על פי שנדמה לו שמירידה פזאת אי אפשר לו לעלות ח"ו, אף על פי כן מי יודע גדלת חסדי ה', כי יש חסד פזא אצלו יתברך שגם משם יכולין לעלות. וכן אפלו אם ח"ו, נפל עוד כמה וכמה פעמים בלי שעור, אף על פי כן כל תנועה שהוא רוצה לנשאות עצמו בכל פעם לעלות מנפלתו. וכל צעקה וצעקה שצועק אפלו בשאלו תחתיות גם כן אינו נאבד לעולם. וכמו שאמר רבנו ז"ל שאפלו קול צעקה משאלו תחתיות אינו נאבד. יהיה איה שיהיה אחר כך".

בתחתית שבתחתית היו עם בני ישראל במצרים, בשפל שבשפל, בתחתיתם של מ"ט שערי טומאה. כה ירוד היה מצבם של אבותינו במצרים, עד כי "בעיני הש"י היו רעים וחטאים ובלתי ראויים להגאל".

ומדוע נגאלו? משום שלמרות פחיתות מדריגתם, וזיעקו - ותעל שוועתם אל האלקים!".

ואיך זה שזעקו? מה שנתנה לפתע מכל שנות הגלות, שלפתע התעורר ליבם לזעוק אל השי"ת?

התשובה היא הצדיק. משה רבינו.

"סמוך לגאלה", כותב מוהרנ"ת, "בעת שרצה השם יתברך להתגלות למשה במראה הסנה, אז נאמר: 'ויהי בימים הרבים ההם ויאנחו בני ישראל מן העבדה וזיעקו' וכו'. כי אז דיקא התחילו לעלות האנחות שלהם להשם יתברך, כי כבר התחילו להמשיך הרוח חיים להשלים חסרונם על ידי האנחה, מחמת שפבר היה משה רבנו בעולם ופעל ועשה על ידי פח עבודתו עד שהיה סמוך לגאלה. ואז דיקא נאמר 'ויאנחו בני ישראל', כי אז דיקא היה פח להתאנח, הינו להמשיך הרוח חיים על ידי האנחה, לזכות לצאת מן הרוח סערה מבחינת גלות מצרים. (ליקוה"ל, הלכות פסח הלכה ג)

כולנו בשפל המדריגה (ואם אדם חושב שאינו שם - כי אז מצבו גרוע עוד יותר...) והשפל - פנים רבות לו. הצד השווה, שכל מבקש השם מצטער על ריחוקו תמיד, מזה "שנדמה לו שמירידה פזאת אי אפשר לו לעלות ח"ו", ועד המתייסר על כי "הלא השם יתברך אין סוף, ומי יודע מה שיכולים בזה העולם להשיג עוד?".

ואיך עולים משם?

ועוד לפני השאלה הזו, בכלל, איך משיגים את הרצון לעלות משם ולא ליהנות מההתפלשות במי מדמנת (ישעי' כה'), שאלו תחתיות? מאין ממשיכים את הזכרון שיש גבוה, ושיש גבוה מעל גבוה, ושנחנו רחוקים, ושנחנו צריכים להתקרב - ושנחנו יכולים להתקרב?

במצרים היינו בשאלו תחתיות. במ"ט שערי טומאה. בני"ו היו שקועים בכל זוהמת תועבת מצרים, קרובים לאבדון מוחלט ח"ו.

על מנת להמשיך אל המקום הנמוך ביותר, הירוד ביותר, את הארת הרצון, במובנה הפשוט ביותר: ההארה הזו שיש בכלל רצון; שהמקום הירוד בו אנו נמצאים אינו מקומינו הטבעי והרצוי; שנשמות ישראל יפות הן וקדושות הם ונעלות הן אלא שהעניות הרוחנית מנוולתן - כדי להאיר בנו את האורות האלה, שלח לנו הקב"ה את הצדיק, משה רבינו,

המנין שלכם

השתלשלות ייסוד בתי הכנסת של חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובכ"א - פרק י"ד (2)

ביהמ"ד הגדול במאה שערים

כאשר התחילו לבנות ור' אליהו חיים רצה לפרוע את החוב לא הסכים ר' משה, באמרו "תתקדם עם העבודה ובנתיים אחכה עם החוב". וכך דחה אותו שוב ושוב עד פטירתו, מלבד אלף לירות שכן החזיר בתחילה, כאשר בנו ר' נחמן ממשיך בדרכי אביו ומסרב אף הוא לקבל את תשלום החוב, שהפך ברבות השנים לקירות בית המדרש הגדול של אנ"ש.

כאמור, יצא ר' אליהו חיים רוזין להתרים את אחב"י תושבי חו"ל, שם קידם את פניו החסיד הנלבב ר' הערשל ואסילסקי ובמסירות נפש עצומה, כשהוא מוותר לשם כך על מעמד פרנסתו, נצמד אל ר' אליהו חיים ומתלווה אליו בכל מסעותיו, יחדיו כיתתו רגליהם במשך חודשים ארוכים, ממדינה למדינה ומעיר לעיר, לקבץ נדבות ולעשות נפשות עבור בניין הבית הקדוש הזה. ר' הערשל אף הפנה אותו להחסידי ר' צבי אריה רוזנפלד, שנחלץ כעבור שנים לסייע בבניית הקומה השנייה כאשר נביא א"ה בהמשך.

באותן נסיעות לחו"ל ביקר ר' אליהו חיים אצל האדמו"ר מסאטמר זצ"ל שקיבלו במאור פנים כמו גם אצל שאר רבנים ואדמו"רים.

לא נרתע ממניעות וקשיים

על השטח המדובר, עמדה שנים רבות קודם לכן מאפיה, ובמהלך הבניה התעוררה שאלה הלכתית לגבי פינוי התנור, שכידוע על פי צוואת ר"י החסיד אין לסתרו. לשם כך שלח ר' אליהו חיים לשאול את הגאון ר' צבי פסח פראנק, וכך מופיע בספרו 'הר צבי' - חלק רישומי שאלה: "נשאלתי מהרב ר' אליהו חיים רוזן משיבת ברסלב בדבר הת"ת

הבית בהיבנותו - החלק הראשון (היכן שנמצא היום היכל ה"כולל")

בפרק הקודם התוודענו למסירות נפשם של אנ"ש לבניית בית המדרש הגדול - השול בירושלים, שבאה בעקבות דברי ההתעוררות של הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר, כאשר פשוטי אנ"ש הרימו נדבות הגונות. בטרם נמשיך הלאה בסיפור בניית הבנין הגדול הזה, נרחיב קצת בכמה סיפורים מעניינים אודות התורמים מאנ"ש ותרומתם.

הראשונים שנדבו סכום הגון היו ר' נתן ואחיו ר' גדליה מנדלאיל וכך היה מעשה:

באותו זמן דובר כי ישנו שטח מתאים לבנייה ברחוב אבינועם יל"ן. בעלי השטח רצה לתת אותו לחסידי ברסלב ללא כל תשלום! (ראה מדור "דער פען" מכתב שהתקבל במערכת בענין), אך כאמור בפרק הקודם הוחלט שלא לקחת את השטח והוא הועבר לחסידי קרלין סטולין.

וכך, כאשר נוצר הצורך לרכוש שטח אחר בשביל בנין ביהמ"ד, נחלץ ר' גדליה בנו של ר' יחזקאל מנדלאיל לקנות את השטח בפינת הרחובות סלנט - מא"ש ששם עמדה מקדם טחנת הקמח "טחן" בבעלות שבת"ל בכרך, ומאפיה כדלהלן. היה זה כאשר ר' אליהו חיים אירגן אסיפה עם עשרה משתתפים מיקרי אנ"ש, בראשות רבי לוי יצחק בנדר, רבי ועלוול חשין ורבי העשל פרנקל, בה הבהיר את נחיצות בניית בית המדרש ושאל: "מי נותן כסף?" המשתתפים היו כולם עניים ואף אחד לא היה בכוח לקבל ע"ע לתרום סכום כסף עבור הבניה, אולם דווקא ר' נתן בן ר' יחזקאל מנדלאיל, שהיה הצעיר מכולם, נענה ואמר: "אני נותן 100 פונט!". תדהמה אחזה בכולם נוכח תעצומות נפשו, עד שר' אליהו חיים אמר עליו כי הוא מחייב את כולם, שכן אם בחור צעיר חסר יכולת, מנדב סכום כזה - מי יאמר קצרה יד...

לאחר אותה אסיפה שאל מאן דהוא את ר' נתן: הרי אם יתן את כל כספו עבור בניית השול, מנין ישיג את צרכי חתונתו?! אך כאשר שמע זאת אביו ר' יחזקאל, גער באותו אחד לאמר: אם ברצונו לתת לשול - אשרי חלקו, ומה לך להתערב ולמנוע זאת ממנו.

תרומתו של הרה"ח ר' משה ירוסלבסקי בסך 2,000 לירות לבניין ביהמ"ד, ובנוסף לכך הלוואה על סך 10,000 לירות עבור הבנייה, אף היא באה ע"י מעשה, וכך סיפר בנו ר' נחמן זצ"ל:

בעת שחשב ר' אליהו חיים לנסוע לחו"ל להתרים את אחב"י עבור הוצאות הבניה המרובות, פנה לר' משה ירוסלבסקי ואמר לו: "כאשר אבוא לחו"ל לבקש עבור הבניה יחשבו שאני מדומיין... אני צריך להתחיל לחפור שיראו שאני רציני..." ברשותו של ר' משה היה אז 10,000 לירות שהיו כל רכושו, אך הוא לא היסס פעמיים ונתן לר' אליהו חיים רוזין את כל כספו בהלוואה, למרות שידע שבדרך הטבע אין לו את היכולת להחזיר את ההלוואה...

סדר לימוד בישיבת אור הנעלם

ישיבת אור הנעלם

למראה ההיכל העומד על תילו, התעוררה בשנת תשי"ז הדרישה בקרב אנ"ש לפתיחת ישיבה בירושלים, ושוב היה זה ר' אליהו חיים שנכנס לענין במסירות, עד שבשנת תשי"כ הקומה ישיבת ברסלב לבחורי אנ"ש החפצים בעבודה ויראה. וכך מספר ר' אלחנן ספקטור במכתבו מיום ה' קרח כ"ח סיון תש"ך: גם פה ירושלים יש ישיבה מאנ"ש לבחורים אשר נתייסדה בקיץ הזה ולומדים בבנין ביהכנ"ס שלנו ולנים ג"כ בקומה התחתונה תחת ביהכנ"ס יה"ר שיגדיל תורה ויאדיר (גנזי אבא מכתב קנט).

הישיבה שכנה במרתף בית מדרשו סמוך למקום בו עומד כהיום היכל "בית צבי". על צוות הישיבה נמנו הרה"ח ר' שמואל משה קרמר ששימש כמגיד שיעור, ואתו עמו החסיד ר' יעקב גדליה תפלינסקי שמסר גם הוא שיעורים לצורבים הצעירים, ר' קלמן רוזין שעמד לימין אביו ושימש כראש ישיבה ומסר שיעורים עמוקים, וגם הגרי"מ שכטר שליט"א שהיה ממונה על הדרכת הבחורים וסדרי הלימוד, בנגלה בהלכה ובספרי רבינו הק' בדרך מיוחדת, ואף היה מוסר לבחורים שיעורים בנגלה ובחסידות בעת הארוחות, כאשר הבחורים סעדו את לבם להשיב את נפשם מעמל התורה הק', כשהוא מקריא לפניהם מספרי יראה ומוסר, לעורר אותם לעבודתו יתברך. כך גם סדרי הלימוד היו ע"פ הדרכתו האישית לכל אחד בנפרד.

גם ר' אליהו חיים עצמו היה מוסר שיעור יומי בספה"ק ליקוטי מוהר"ן, וכמו כן זכו בני הישיבה מדי פעם לשמע שיחה מהרה"ח ר' לוי יצחק בנדר או מר' נחמן בורשטיין.

תקופה מסוימת התקיימו סדרי הישיבה בביהכנ"ס של ר' לייב דיין בשכונת בית ישראל, ורק בערב הגיעו ללון בקומת המרתף דבית מדרשו.

בין לומדי הישיבה החיים אתנו לאורך ימים ושנים טובות, נמנים ר' יוסף קדיש ואחיו ר' שמעון ישראל שפירא, ר' יעקב צבי אנשין ור' שמחה קרמר שיחיו ועוד.

הישיבה לא החזיקה שנים רבות, אך בכל זאת נשאר טעמה הטוב צרוב בזכרונות הלומדים בה, והמה מתרפקים עד היום על ימי הזוהר של הישיבה ועל המצב המרומם ששרר שם בלימוד התורה ועבודת ה'.

והישיבה שהם בונים במאה שערים במקום שהיה מאפיה מה יעשו בהתנור ועין התנור שבספר חסידים אומר שאין לסותרו, לא יהא חמור איסור זה מל"ת דקציצת אילנות טובות דאם צריך למקומו מותר. והשבת דלתלמוד תורה מותר דלתלמוד תורה כנגד כולם מ"מ יש לעיין בזה למעשה...".

כמו"כ בחלק השני שניתוסף בשנים שלאחר מכן, היכן שעומד כיום היכל ביהמ"ד הגדול בקומה השניה, עמד "מלון ארץ ישראל" וכאשר במהלך עבודות ההריסה של המלון התגלה פתאום בחפירות קטע שנרא היה שהוא מחומותיה הקדומות של ירושלים וכן שאר ממצאים שנראו כממצאים ארכיאולוגיים, הורה ר' אליהו חיים רוזין לכסותם מיידית, בטרם יבואו אנשי העתיקות ויעכבו את בניית בית הכנסת כולו...

בכלל, בעיות שהתגלעו לא הרתיעו ולא עצרו את ר' אליהו חיים בדרכו. להיפך, הוא ראה בזה מניעות להגביר החשק והמשיך בעבודה בכל עוז, כאשר ר' אליהו חיים בעצמו מפקח על הבנייה באופן אישי ונראה כפועל בניין ומסתובב בין הפועלים וערימות החצץ. הוא עמד על דעתו בדברים שהיו חשובים בעיניו, כגון שבמקום מסויים סבר הקבלן שאין צורך בגדר לפי תקנות הבנייה, ואילו ר' אליהו חיים שראה מול עיניו בית מדרש עם עשרות ילדים מתרוצצים, התעקש שיבנו גדר ראויה, שלא יקרה ח"ו אסון.

על ישרותם של אנ"ש בכל הנוגע לבנייה סיפר הרה"ח ר' אריה אלבוים זצ"ל, כי "כאשר הקבלן שיצק את היסודות ובנה את הקומה הראשונה, ערך חשבון בסוף הבנייה נוכח לדעת שלא הרוויח כלום מעבודתו, בצר לו החל להתחנן בבכי ובתחנונים שנשלם לו סכום כסף נוסף, כדי שיהיה לו כיצד לפרנס את משפחתו. ואכן הרה"ח ר' נחום יצחק פרנק נענה ואמר: אנו הרי מכירים את היהודי הזה, הוא ירא ושלם. אם טוען שהפסיד כסף מן הבנייה, הרי שמוכרחים אנו לסייע בעדו. זו לא הדרך של רבינו... ואכן כך הווה, אספנו והבאנו לו בכדי שייצא נשכר מן הבנייה (על אף שסיכמנו מתחילה על סכום מסוים)".

הקיבוץ הק' בהיכל החדש

וכך במסירות נפש של ממש, החלו אנ"ש כעבור כמה שנים, לראות את החלום הגדול קורם עור וגידים, כאשר הקומה הראשונה, היכן שכיום ה"כולל", כבר היתה בנויה על תילה, מוכנה לשמש כבית המדרש בשנים הבאות.

וכך זכו אנ"ש בראש השנה תשי"ז לקיים את ה'קיבוץ' לראשונה בהיכל החדש, וכך מבשר החסיד ר' יצחק מאיר קורמן בכרוז לשנת תשי"ז, מתוך רוב שמחה: "הקיבוץ הקדוש ... המתקיים זה קרוב לששים שנה בעיה"ק ירושלים מקודם בעיר העתיקה לפנינו מהחומה - בישיבת אהל משה - בשערי שמים - בעץ חיים - בחיי עולם - והשנה בעזה"ל בבנין החדש הנקרא ג"כ על שם רבינו הק' ז"ל ז"ע..."

קשה לתאר את השמחה שאפפה את אנ"ש עם גמר הבנין, ולמרות החובות הקשים שנותרו על כתפי העוסקים במלאכה מלא ליבם שמחה על שזכו לקורת גג משלהם, כפי שמבשר הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר במכתבו לידיד אנ"ש בארה"ב החסיד ר' הערשל ואסילסקי: "חתמנו על חוזה וב"ה החיצוניות של הבניין נגמר על הצד היותר טוב כל הרואה משתומם ומוכרחים להודות שזה רק כח רבינו כח דלעילא והבע"ד חורק שיניו על זה ברסלבער חסידים זאלן האבן אזא בנין" (תמימי דרך)

הספר שלי

חידושים וביאורים בתורה הזמנית

תורה כ"ד

ביאור הכלל הראשון 'מיניה וביה' על דרך העבודה [ח"ב]

קיצור מהמאמר הקודם

נמשיך במה שהתחלנו לבאר במאמר הקודם את הכלל הראשון עפ"י דרך העבודה, וקיצור הדברים הוא שכמו שהכלל הראשון הוא כלל העיקרי והיסודי בלימוד ליקוטי מוהר"ן [וכן בסיפורי מעשיות, כמבואר בחכמה ותבונה] כמו כן הוא כלל עיקרי ויסודי בעצותיו הקדושים של רביה"ק, ושם ביארנו שהעצה הנפלאה בצר הרחבת לי שכתב מוהרנ"ת ש'אין לנו עתה שום חיות פי אם על ידי הלמוד הקדוש של בצר הרחבת לי, שאני רואה הרחבות נפלאות בכל יום בתוך מעוף צרה וצוקה' (מכתב קעט), הוא בדרך של 'מיניה וביה' כלומר שכמו בלימוד הליקוטי מוהר"ן כשרוצים להבין איזה דבר בתורה מוכרחים למצוא זאת בתורה עצמה, כי התורה הקדושה היא עניה במקום אחר ועשירה במקום אחר, וכדי להבין דבר במקום שהוא נמצא במצב של 'עניה' דהיינו שהוא לא מובן כדבעי אז מוכרחים להבין זאת ממקום אחר שנתבאר יותר טוב שהוא בבחי' 'עשירה', ובליקוטי מוהר"ן 'עניה ועשירה' דהיינו הדבר הבלתי מובן ומושג שהוא בחי' עניה, והמקום שהוא מבאר אותו יותר בהרחבה בחי' עשירה הוא בתוך התורה עצמה, וכן הוא בעצה הנפלאה של 'בצר הרחבת לי' שעיקר סגולת ויקרת העצה הוא שמקיימים אותו למצוא את 'הרחבה' בתוך הצרה עצמה שבה הוא נמצא וכלשון מוהרנ"ת 'אך אף על פי כן היה פונתו שיתחזק האדם דיקא בעת הדחק הגדול למצא איזה הרחבה. עד שירגיש אז דיקא חסדי ה' ונפלאותיו, ושם ביארנו שהוא כעין הלימוד מיניה ביה שצריכים למצוא את הרחבה והביאור בתוך המצב ההיא עיי"ש.

עיקר עבודה לשמוח במצווה שעושה עכשיו

עתה נרחיב יותר הענין שבכל עצה ועצה בליקו"מ, עיקר תוקף העצה הוא שמקיימים אותו במצב שבו נמצא, עד שניתן לומר שעיקר המעלה של איש כשר ועיקר הנסיון בו הוא נמדד, הוא כפי שמתחזק למצוא את הרחבה במצב שבו הוא נמצא, ולא רק אחר שיוצא מהמצב הוא מוצא למפרע הרחבה אלא בעת שהכל חשוך לו ומר לו ושם דייקא מתחזק לא לעזוב את ה' יהיה מה שיהיה עיי"ז נעשה תיקון נפלא לנשמתו ולכל העולמות, לכן גם בעצת השמחה המבואר בתורה כ"ד עיקר עליית המלכות מבין הקל"י הוא בעת שמתחזק לשמוח דווקא במצווה שהוא מקיים ובכך הוא מקים את המלכות הפרטי השייך לאותו מצווה.

ולדוגמא עתה מגיע ימי הפסח הקדושים זמן חרותינו, וכל אחד רוצה להרגיש השמחה והחירות המאיר בימי הפסח הבעל"ט, עיקר העבודה הוא למצוא את השמחה במה שהוא עוסק עכשיו, ולחדד יותר: לא לשמוח עם מה שהוא קיים מצוות בעבר או בעתיד אלא העיקר לשמוח עתה עם המצווה שהוא עושה עכשיו, והוא כמו הלימוד מיניה וביה

בליקוטי מוהר"ן שעיקר הרחבה והביאור בתורה צריכים למצוא בתוך התורה עצמה ולא לקחת הרחבה וביאורים מתורות אחרות, והגם שייטכן שהביאורים הם אמיתיים ונכונים, אבל כדי להבין אמיתת הפשט בתורה הזאת חייבים להבין זאת מהתורה בעצמה, כן בסגולת השמחה עיקר העצה לעלות המלכות מבין קל"י השייך לאותו מצווה הוא דווקא שישמח עם המצווה זו שעושה עכשיו, לכן כל מצווה יש לו מציאות של מלכות שנפלה מבין הקל"י השייכת לאותו מצווה שהוא הבלבולים והמניעות שיש לכל מצווה מניעות אחרות, והעיקר לשמוח עם המצווה זו דייקא ועיי"ז הוא מעלה את המלכות מבין הקל"י השייכת לאותו מצווה.

אך פשוט ומובן כשאדם שבור ומיוסר ואין לו כוח להתחזק מהמצווה אותה הוא מקיים, חובה עליו להתחזק עם מה שעושה טוב וכן ממה שיעשה טוב וממה שהוא יהודי ומקורב לצדיק האמת, [והוא כמו כלל ח"י שלפעמים צריך לקחת ביאורים מתורות אחרות ודו"ק] אך העיקר הוא שעיי"ז הוא יוכל לשמוח במצווה שהוא עושה עכשיו ברגע זה, דהיינו שהוא לוקח השמחה ממקום אחר שבשיל להאיר את המקום השלו.

וענין זה רואים אותו יותר בהרחבה בעצה המובא בתורה ל"ד 'לקשר את ליבו לנקודה השייכת בעת ההיא' שיש בכל יום ויום ובכל מצב ומצב נקודה המאירה ששייך בעת ההיא, ואז עבודת ה' הוא אחרת 'כי זה רואין בחוש שבודאי אין דומה העבודה שהאדם עובד את ה' יתברך בשבת ויום טוב להעבודה של ששת ימי החל, וכן אינו דומה העבודה שבביתו להעבודה שבדרך, כי בודאי בדרך אינו יכול לעסק כל כך בתורה כמו בביתו, אבל אף על פי כן בודאי אין האדם פטור לגמרי בדרך מעבודת ה' רק בדרך הוא צריך לקשר עצמו להנקודה השייך ללבו בעת ההוא כפי העסק שעוסק בו, ובביתו צריך לקשר עצמו להנקודה השייך ללבו אז. וכן ביום צריכין לקשר עצמו להנקודה השייך ללבו אז המאירה ביום ובלילה להנקודה המאירה אז בלילה'.

זאת אומרת שעיקר עבודה והמלאכה הוא למצוא מה 'הנקודה' השייך בעת ההיא, ולא לנסות למצוא הנקודה ששייך לזמן אחר 'כי צריכין לקבל אור הנקודה כפי העת והזמן, כגון בימי החול מקבלין הנקודה על ידי תפלין ובשבת ויום טוב על ידי קדושת עצמו של יום. ובפסח על ידי אכילת מצה וארבע כוסות וכו'. בסכות על ידי סוכה ולולב, בראש השנה על ידי שופר וכו'. וכן בשאר זמנים קדושים' (שם).

וכמו שא"א לקיים מצוות סוכה בימי הפסח כמו כן בכל יום ויום ה' דורש מהאדם עבודה אחרת לגמרי ואין צריכים להתבלבל לבקש עבודות שקיים בעבר או שיקיים בעתיד אלא צריך להתמקד מה ה' רוצה ממני עתה בעת ההיא וברגע זה כי 'אין יום דומה לחבירו ואין אדם

שלימות אחריו] אך עבודה של התלמיד בתורה שלנו הוא פשוט לשמוח בעת עשיה מצווה בפשיטות עד שיזכה להתעלות יותר.

וכשמתבוננים בביטול של הצדיק אנו מגלים שגם התלמיד בעת שהוא מקיים המצווה בשמחה בתחילה אינו מרגיש את השמחה [כי עדיין לא עלתה המלכות לנה"י וכו' כמבואר בהמשך התורה] אלא הוא עושה את המצוות בשמחה כי הוא מתבטל ומאמין שצריכים לשמוח בעת המצווה, או שעובר עליו מה שעובר ועם כל זה הוא מתאמץ לשמוח בשעת השמחה, שזה נובע מכוח ביטולו שמתבטל לשמוח בשעת המצווה, ואת הכוח הזה מקבלים מהצדיק שהוא זכה להתבטל באמת בסוד מטי ולא מטי והוא נותן במתנה לתלמידים את הביטול עליון שלו, שגם הם בעת עבודתם יתבטלו לה' וישמחו בכל מצווה ומצווה

נמצא שאפי' שהביטול והפשיטות של התלמיד לא דומה כלל לביטול האינוספי של הצדיק עם כל זה הביטול של התלמיד נובע מהביטול עליון בסוד מטי ולא מטי של הצדיק, וזה ע"י שאחד מאיר את השני דהיינו שהביטול של הצדיק מאיר לביטול של התלמיד, ובין תבין שהוא ממש המתגלה מלימוד של מיניה וביה שאות א' מאיר את אות ג', ודבר זה הוא לא רק בפשט ולימוד וביאור התורות אלא גם בתיקונים של התורה הוא נעשה באופן של מיניה וביה, שכל דבר שהתלמידים עושים משתקף בהם עבודה של הצדיק, ולולי הצדיק לא היו יכולים לזכות לעבודה, וכמו בתורה כ"ד, שכל אחד מבין שצריכים שכל מיוחד לשמוח בשעת עשיית המצווה, ואת זה מקבלים ע"י הביטול של הצדיק שמשתלשל עד לתלמיד ומאיר בו כדוגמת הלימוד מיניה וביה שהרישא מאיר לסיפא כן עבודה של הצדיק מאיר לעבודה של התלמיד.

וכך ניתן לראות את זה בכל תורה ותורה, והוא מה שמובא בסיפורי מעשיות מעשה י"ג של הבעטלער'ס שאחרי שזכו מה שזכו הם נותנים 'במתנה' את הדרגה שהם זכו לזה, ובפשיטות הכוונה שהם יזכו למדרגות הנפלאות של הצדיקים הגדולים, אך בעמקות יתר הוא שגם בעת עבודתם הפשוטה דהיינו שהם עדיין לא זכו להיות צדיקים גדולים בעבודתם הפשוטה ישתקף בהם עבודה של הצדיק, וכדוגמת הביטול של הצדיק שמאיר לביטול של התלמיד בעת קיום המצוות בשמחה, וזה מה שרביה"ק אמר שהוא מוליך אותנו בדרך של צדיקים גדולים, כי כבר בעת שאחד מגיע ומתקרב אליו תיכף ומיד הוא נותן לו עבודות של צדיקים, כדוגמת הביטול של תורה כ"ד לעשות המצוות בשמחה אפי' שעדיין לא מרגיש ומשיג מהות המצווה אלא הוא הוא מאמין ושמח במצווה.

וניתן עוד דוגמה מהתורה הקודמת שלמדנו תורה כ"ב, שמובא שם שהשלימות לזכות להתבטל לאי"ס עד שיהיה תורת ה' ותפילת ה', ואת זה א"א לזכות כי אם מי שהוא עניו ואין לגמרי, ובהמשך התורה מובא שא"א לעלות מדרגה לדרגה כי אם ע"י ירידה תכלית עליה, ולא נכנס לאלמוגי הסתבכות הקשרים בזה, רק כמאן דמחוי במחוג הוא שלכאורה הוא כעין סתירה, שבתחילה כתוב שרק ע"י ענוה ואין הוא זוכה לעלות, ובהמשך כתוב שהוא ע"י ירידה תכלית עליה, ולפי קשרי התורה יוצא דבר נפלא שענוה והירידה הם דבר אחד, אך החילוק הוא שאצל הצדיק כדי לעלות מדרגה לדרגה הוא ע"י ענוה ואין באמת, ואצל התלמיד הוא נכשל בירידה רח"ל ועי"ז עושה תשובה אותיות בוושה, ובבושה והתשובה משתקף 'ענוה ואין' של הצדיק, וזה עוזר לו לעלות מדרגה לדרגה הרי שענוה ואין של הצדיק משתקף בתוך כל מה שעובר על התלמיד בעת שרוצה לעלות מדרגה לדרגה, ולא רק שמשתקף אלא זה בעצם עוזר ומסייע לו לעלות מדרגה לדרגה וזה אחד הפעולות הנצמחות מהתקשרות לצדיק, ועל זה הדרך תן לחכם ויחכם עוד עד שנזכה לילך בדרך של צדיקים גדולים אכ"ר.

ועוד חזון למועד להאריך גם עצת התבודדות הוא בדרך של מיניה וביה וכמו שכתוב בתורה ל"ד שנקודת עצמו צריך להיות מיניה וביה עי"ש.

דומה לחבירו, כי ביום זה מזמין לו ה' יתברך מצות בקור חולים, ובזה היום מצות הלבשת ערמים וביום אחר הכנסת כלה וכיוצא בזה' (שם).

ולא רק בזמנים צריכים להתמקד מה ה' רוצה ממני ביום זה, אלא גם בין אדם לחבירו שה' דורש מהאדם לכל אחד 'נקודה' אחרת כי 'אין אדם דומה לחברו, כמו שראינו בכל הצדיקים והיראים שלפנינו שזה עסק יותר בתורה וזה עסק יותר בתפלה וזה נזהר ביותר במצווה זאת וזה באחרת. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, איבך במאי זהיר טפי, וכמובא בכתבי האר"י ז"ל מזה והכל כפי הנקודה השיך ללבו של זה בעת ההוא וכו"ל' (שם). 'וכן אין הלמוד של כל יום דומה לחברו, כי ביום זה לומדין כאן ולמחר במקום אחר או בספר זה להלן יותר או בספר אחר לגמרי (שם).

ובין תבין שהוא ממש הלימוד של 'מיניה וביה' שצריך לחפש את הנקודה השייך לאותו תורה ולא לנסות לחפש ביאורים ממקום אחרים כי עיקר אמיתת עומק הפשט הוא רק שמחפשים בחיפוש אחר חיפוש בתורה הזאת עצמה שהוא בעבודת ה' 'לקשר את ליבו לנקודה השייך בעת ההיא'.

ואכן זהו העצות הכי מרכזיות ויסודיות בכל ליקו"ה ובעלים לתרופה שמזהיר כל עת שאדם יחפש מה הוא יכול לעשות במצב שבו הוא נמצא, ונסיים בשיחה של ראב"ן זיע"א שמחדד מאוד את עבודה של לקשר ליבו לנקודה בעת ההיא וז"ל:

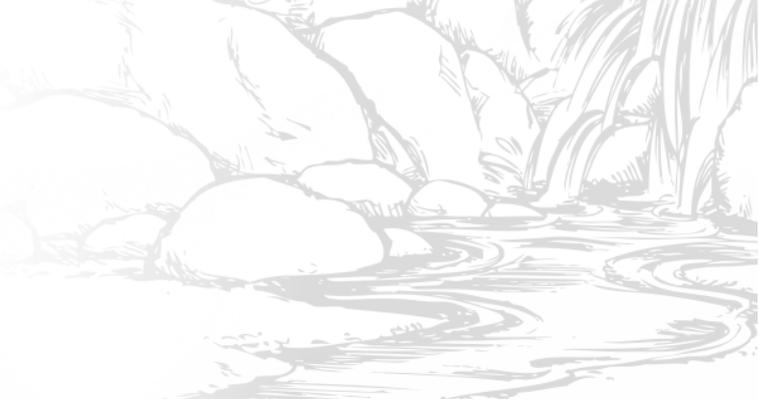
"פַּעַם בְּלֵיל שֶׁבַת אַחַת אַחַר הַתְּפִלָּה, בְּקֶשׁ אֶחָד מֵאַנְ"שׁ מְרַאבְּרִ"נ זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל חוֹלָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. אָמַר לוֹ רַאבְּרִ"נ: עֲתָה עַל יְדֵי נְקוּדַת הַשֶּׁבֶת, הֵינּוּ עַל יְדֵי עֲנִינֵי שֶׁבַת כְּהַקְדוּשׁ וְהַזְמִירוֹת שֶׁל שֶׁבֶת זְכוּ יָכוֹל לַפְעוֹל אֶת רְפוּאָתוֹ שֶׁל הַחוֹלָה וְהוּא מְבַאֵר עַל פִּי תוֹרָה ל"ד שֶׁבְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן חִלְקָ א' מֵעֲנִין "הַנְּקוּדָה הַשִּׁיכָת לְלִבּוֹ בְּעֵת הַזֹּאת" (שיש"ק ג תצח).

הלימוד מיניה וביה מגלה שגם אנו הולכים בדרך של צדיקים גדולים

ככל שמעמיקים בכלל מיניה וביה לאור עבודת ה' אנו מגלים שהרבה עצות של רביה"ק נסובים סביב נקודה זו, והנה אחד הביאורים היוצא מתוך הלימוד הכלל 'מיניה וביה' הוא שהרישא של התורה מאיר לסיפא של התורה, וכן האמצע של התורה מאיר לרישא וכו' וכך חוזר חלילה, ובדרך כלל לומדים הכלל שסעיף א' מבאר את סעיף ג' וג' מבאר את סעיף א' וכדומה, אך יש נקודה יותר עמוקה, שהעבודה והתנועה של אות א' הוא ממש ודוגמא כמו העבודה והתנועה של אות ג' רק הוא בכלים אחרים וכדלהלן.

אחד הדברים הפלאיים שאנו רואים בכל תורה ותורה הוא מה שרביה"ק מוליך אותנו בדרך של צדיקים גדולים וכלשון קדשו: הַפְּחוֹת שְׁבַאנְשֵׁי אֲנִי מוֹלִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל צְדִיקִים גְּדוֹלֵי מֵאֵד וכו' (חיי"מ שיד). והיינו בכל תורה ותורה יש כמה חלקים; יש עבודות ותיקונים ששייכים לצדיק, ויש עבודות ששייכים לתלמיד, וכשמעמיקים יותר רואים שגם התלמיד צריך לזכות לעבודות של הצדיקים וכמו שאמר רביה"ק שהוא חפץ לעשות מכל ואחד כמוני ממש, אך פשוט ומובן שגם התלמיד נכלל ברבו בשלימות המעלה עדיין יש הבדל גדול בין הרב לתלמיד, כי כפי שהתלמיד מתעלה גם הרב והצדיק מתעלה יותר ויותר (ואכמ"ל).

אך כשמעמיקים עוד יותר מגלים שאפי' שהתלמיד עדיין לא זכה לעבודה של הרב עם כל זה בתוך עבודה של התלמיד משתקף כמו מראה עבודה של הרב, וזה מגלה הלימוד מיניה וביה, ולדוגמא בתורה כ"ד מובא שהשלימות של עליות השמחה הוא הביטול הגדול לאי"ס בבח' מטי ולא מטי, וכמובן שמדרגה זו זוכה רק הצדיק העליון במעלה גדולה מאוד [והגם שגם עתה נמצא אנשים כשרים שזוכים לזה בבחי' מסוימת וכל אחד לפי בעת תפילתו יכול לזכות לביטול כזה, אך כלפי הצדיק עליון במעלה מאוד ייחשב שרק הוא זוכה לזה בשלימות שאין

”אויף פֿסח וועט זיין! אַבער ווי נעמט מען דעם פֿסח אליין?!”

שאלה: כידוע קיימות שתי שיטות בענין הבטחון, האחת: לבטוח בה' יתברך שאקבל כל מה שאני צריך באופן מושלם, השניה: לבטוח שכל מה שאני מקבל הרי זה לטובתי. מהי דעת רבינו הק' בענין זה?

שהיא הבטחון כאמור, אבל צריך לזה שאכן יהיה לו ביטחון גמור, שהכוונה בזה היא כאמור, שנפשו תהא רגועה ושלוה, ולא יירא משום דבר שבעולם.

אמנם פשוט הוא, שלא יתכן לקנות את רגיעות הנפש הזו, ללא הביטחון בה' שאיך שיתנהג איתו הכל הוא רק לטובתו, כי בלי הביטחון הזה, וודאי שהאדם לא יהיה רגוע, מריבוי הדאגות שיש לכל אחד ואחד, כי אין רגע בלא פגע.

נמצא אם כן, שתחילה צריך האדם לחזק את בטחונו בה', שכל מה שמתנהג איתו הכל לטובה, ואז כשיקנה על ידי הביטחון הזה רוגע ושלוה לנפשו, או אז יבטח בה' שימלא כל משאלות ליבו בפשיטות ממש, בבחינת הראנו ה' חסדך, ובבחינת ואל שדי יתן לכם רחמים, לכם דייקא, וכמבואר בליקו"מ תנינא תו"ס"ב.

עוד יש להוסיף בזה, שבכדי לקנות את הביטחון השלם שהוא כאמור רגיעות ושלוות הנפש, צריך לזה גם מידה מסוימת של מידת ההסתפקות, וכן השתדלות להזכיר עצמו, לפחות מידי פעם, שהעולם הזה דומה לפרוודור, כי רק אז יוכל להישאר ברוגע ובשלוה גם כשאין מתנהג איתו הכל כפי שהוא היה רוצה, לא כן השוכח שהעולם הזה הוא רק פרוודור, וממילא הרי וודאי שאין לו מידת ההסתפקות, ואז ברור שכל חסרון שיש - והרי יש הרבה חסרונות - יגזול ממנו את רגיעתו ושלוותו.

ומן האמור יבואר לנו, שהיראים והכשרים הם אשר אכן יכולים להגיע לדרגת ביטחון מושלם, אשר על ידו יזכו אכן להמשיך כל מה שנצרך להם בפשטות ממש.

תשובת הר"ר אלכסנדר פראנק שליט"א:

לפני הברור "איך" אמור להיראות הביטחון, יש לברר מהי "מהות הביטחון", ולפי זה יבוא לנו גם ביאור על השאלה הנ"ל.

והנה בענין "מהות הביטחון", נעתיק לשונו של מוהרנ"ת, בליקו"ה הרשאה ג' אות כ' וז"ל: "ועיקר הבטחון הוא בחי' יראה בשלימות, דהיינו שנשמר מיראות הנפולות ואין לו שום יראה נפולה משום דבר רק מהש", אז הוא בוודאי בוטח בהש", כי זה עיקר הבטחון שלא יירא ויפחד משום דבר רק מהש" לבד, בבחי' (ישעיה יב) "אבטח ולא אפחד", בחי' "בה' בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי", (תהלים נו) כי מי שהוא עני מן הדעת ויש לו יראות נפולות, הוא בוודאי עני ממש אפילו אם יש לו כל הון דעלמא, ואין לו שום נחת ומנוחה ושום חיות כלל, והוא חי חיי צער יותר מכל העניים שבעולם, כי הוא מלא דאגות ופחדים יומם לא ינוח לילה לא ישקוט, וכל זה מחמת יראות הנפולות מחמת שאין לו בטחון שלם בהש", כי אם היה לו בטחון בהש"ת בשלימות בוודאי לא היה מתפחד כלל" עכ"ל.

מבואר מדבריו הקדושים, שהביטחון הוא הרוגע הנפשי של האדם, כמו תינוק הסומך ובוטח על אביו ואמו, שהוא רגוע ושלו לגמרי.

והנה בליקו"מ תו"ע"ו מבואר, שהביטחון היא הכלי שדרכו מגיע השפע להאדם, ומבואר ענין זה בעוד כמה מקומות, והרחיב בזה מוהרנ"ת בליקו"ה משא ומתן ד' יעוין שם.

ומכל זה יבוא לנו ביאור השאלה, והוא שוודאי שסגולת הביטחון היא שהאדם הבוטח יכול לקבל את כל מה שהוא צריך באופן מושלם ביותר, ובפשיטות ממש בני חיי ומוזני וכו', מאחר ויש לו את כלי השפע

ונעתיק רק לשונו הטהור במכתב אחד מיני רבים (מכתב ת, בתרגום ללשה"ק): למען ה' התיישבו היטב מהי התכלית בעולם, בפרט שאנחנו עניים ואעפ"כ ה' יתברך עוזר לנו מה שנחוץ, אל תצפו לגדולות, ומה שנחוץ מאד - בטחו בה' יתברך שאוכל להחזיק אתכם כראוי" עכ"ל.

כי אדרבה, צריך להיות ברור בדעתנו "כי בעולם הזה אין טוב כי אם הסבל" (לשון מוהרנ"ת בסוף שיחה"ר ש"ח), והכל כדי שעי"ז יזכה לחיי עוה"ב ויזכה לבלות ימיו בתורה ותפילה.

"כי כל מי שרוצה שיהיה לו טוב בעולם הזה שיחיה בנחת בלי צער הוא מלא צרות תמיד, כי כל מה שמקוה לטוב בא להיפך" (לשון מוהרנ"ת בשיחה"ר שם). ועיי"ש באריכות בשיחה הנ"ל שאין טוב לאדם רק לקבל על עצמו הסתפקות ודחוקות בעוה"ז כדי לעבוד את ה' ואז אשריך בעוה"ז ובעוה"ב. וענין זה נוגע גם למה שלימדנו רביז"ל שאסור להתאוות לממון, וצריך לשנוא את את הממון בתכלית השנאה (עי' תורה ל').

ומאידך גיסא, כשבא אדם צרה רח"ל או כשבאמת חסר לו בגשמיות ענייני הכרחיות ממש, אנו מוצאים כי אכן יש עבודה לחשוב מחשבות טובות ולחזק לבבו בבטחון חזק שאבינו אב הרחמן והחסד בוודאי ימלא כל מחסורינו. כמו שכותב מוהרנ"ת ביומנו (ח"א אות ס"ב) בזה"ל: "ונתחזקתי בדעתי לבל אעלה על דעתי שיסתלק, כי היה אצלינו איסור להעלות מחשבה זאת על לבנו".

הרי לנו כי מוהרנ"ת התחזק במחשבתו שה' יעשה כמו שהוא רוצה. עד שהחשיב זאת לאיסור. [ולכא' הסיבה שהיה איסור הוא בשביל מה שכתוב בשיחה ס"ב: "דע שיש בבני אדם סגולות גדולות כי יכולין לפעול ע"י מחשבתם מה שהם חושבים"].

אך זאת יש לדעת, כי ענין זה, שיכול לזכות לחשוב מחשבות טובות ולהגביר בטחוננו ואמונתנו בה' בשמחה שע"י זה ממתיקין הדינים ופועלים ישועה, אי אפשר לקבל כי אם ע"י תפילה וסייעתא דשמיא.

וכלשון מוהרנ"ת (מכתב רכ"א): "הכלל שכל הניסים היה רק עי"ז, ע"י שמאמינים שכל סדרי הטבע מתנהגת על ידו יתברך וכו', ומי שיודע זאת יכול לעשות ניסים נפלאים ולשנות הטבע כי יודע שהכל ברצונו יתברך, אבל הכל ע"י תפילה, כי ידיעה זאת א"א להשיג בכל פעם כ"א ע"י תפילה" ע"כ.

השי"ת יזכנו להמתיק כל הדינים ולזכות לכל טוב סלה.

בעמדינו בימי הפסח הקדושים, מהראוי להעתיק כאן בענין זה, לשון קדשו של מוהרנ"ת זיע"א (ליקו"ה נטילת ידים ו' אות כ"ו) וז"ל: "זוה בחינת שתי הרחיצות בליל פסח, רחיצה' בחינת בטחון, כי בטחון בלשון תרגום הוא רחיצה, ועתה בפסח צריכין שתי רחיצות, שמקודם אכילת הכרפס נוטלין גם כן ידיו שזהו סימן 'ורחץ', לומר שאפילו אכילה זאת של מעט ירק אין בכוחי להמשיך כי אם על ידי בטחון בחסדך לבד, וזה עיקר שלמות הבטחון, שאפילו כשהאדם בעניות ובדחוקות גדול ופרנסתו מצומצמת מאד, ואין לו כי אם מעט ירק, אל יהרהר אחר מדותיו, רק יאמר הלא גם זה המעט ירק הוא חסד נפלא מה' יתברך, על כן אני בוטח בו, כי האלקים הרועה אותי במעט ירק הזה, הוא יכול לפרנסני בכבוד ועושר גדול כרצונו.

ויש לרמוז שעל כן כנוהו רבותינו זכרונם לברכה בשם כרפ"ס, וכל המפרשים תמהים על זה, אך על פי הנ"ל יש לרמוז, שעתה ביציאת מצרים בתחלת הגאולה שהיו ישראל חזקים מאד מאד בבטחון, כמו שכתוב "וגם צדה לא עשו להם", והכתוב משבחן מאד על זה, כמו שכתוב "זכרתי לך חסד נעורייך וכו' לכתן אחרי במדבר וכו'", על כן אנו ממשיכין עתה עלינו הבטחון בזה, כי אנו מאמינים שגם זה המעט ירק הכל בהשגחה נפלאה מה' יתברך, ועל כן נקרא בשם כרפס שהוא שם של בגדי משי יקרים, כמו שכתוב "חור כרפס ותכלת", כלומר אני בוטח שהכל בידך, וזה המעט ירק הוא חידוש נפלא כמו לבושים יקרים הנקראים כרפס, ואני בוטח בכך שאתה יכול להגביהני לפרנסני בעושר וכבוד בבגדי כרפס כי הכל בידך לבד" עכ"ל.

ומבואר כדברינו, שמצד אחד הביטחון הוא, שלא יהרהר אחר מידותיו, ומצד שני הוא, שהוא יפרנסני בכבוד ועושר גדול, ושתיים מרומזים באכילת הכרפס.

יתן ה' שאכן נזכה להיות מהבוטחים בה' ואשרי אדם בוטח בך.

תשובת הר"ר איתמר לייפער שליט"א:

האמת, כי בנושא הזה ניתן לחבר ספר שלם, כי יש הרבה מאד מקורות לכאן לכאן, אבל בקוצר אמרים אפשר לומר, כי מי שבקי קצת בספרי רביז"ל, בפרט בשיחות ובעלים לתרופה, רואים שעיקר הבטחון זה רק על מה שמוכרח לאדם, ובודאי שא"א לסמוך על בטחון לומר ודאי יתן לי ה' כל מה שאני צריך גם מה שאינו מוכרח.

"ועכשו קרבנו המקום לעבודתו"

וכבר אמר ר' נחמן מטולטשין:

"א מופת בין איך"

לצעדינו, עקב תקלה טכנית של הדגה האחרון

סיפור ההתקרבות של החודש

תפרסם בגליון הבא בעז"ה

**ניצוץ
של אור**
סיפורי התקרבות

הכבשן

סיפורים מכבשונה של ברסלב

קלוז' "ליובאוויטש" – ברסלב" בלבוב והעומד בראשו

כל חסידי ברסלב וליובאוויטש המתגוררים בגאליציה, וכן אלה שעברו דרך לבוב, היו סרים אליו לבקרו. ר' איציקל בעצמו הי' עמל בכל כוחו להגשים בפועל את תורת רבותיו: שמחה מחזקת אצל האדם את רוח ביתו, שמחה היא תמצית כל החיים, והנגינה - עטרת השמחה! בכל הזדמנות הי' פוצח בשיר ורוקד עד כלות הנפש.

ר' איציקל הי' אישיות פלאית. קדוש וטהור, חסידא ופרישא, תקיף באמונתו, איש החסד, עובד ה' בהתלהבות עצומה, בעל מחשבה מעמיקה, בקי עצום בתורת הנגלה והנסתר ומיחידי הסגולה שבדור.

את כל ימיו הקדיש ר' איציקל לתורה ועבודת ה'. והיה עמל בתורה יומם ולילה ממש, כאשר שנתו אינה אורכת יותר משעתיים-שלוש במעתי' לעת. תדיר הי' משנן לעצמו ולמקורביו את מאמר חז"ל: "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא", ולכן חייב כל אדם לפשפש במעשיו ולהתקין עצמו עובר לכניסתו לטרקלין. ידו של ר' איציקל הושטה תמיד לכל אדם שפנה אליו, לעזרה ולסעד. אף פעם לא בדק בציציותיו של האיש הפונה, אם הוא חרד לדבר ה' או לאו, עשיר או רש, יהודי או גוי. עם כל פרישותו וזהירותו שלא להסתכל בפני אשה, עד שגם בפני נכדותיו לא הביט, הנה כאשר פנתה אליו אשה בבקשה כלשהי הי' משוחח אתה כאחד האדם והתאמץ לעזור לה ככל יכולתו. יראתו וזהירותו בכל קוצו של יו"ד היו להפליא, הוא הזיר את עצמו מכל שמץ של ספק-ספיקא. לוחם הי' על נקודת האמת בעוז שאין דוגמתו. דרש בכל הזמנים מבני-ביתו לחיות חיי צנע ולהתרחק ממותרות - והוא בעצמו שימש דוגמא חי' לכך. נוהג הי' לאכול פעמיים ביום, וסעודתו על סהר מאכלי צנע, מעונו מרוהט בתכלית הפשטות ומלבושיו אף הם פשוטים וזולים. פניו - ארשת אצילה נסוכה עליהם, עיניו עמוקות, מבטו פיקח, כולו אומר הדר וכבוד.

ר' איציקל הי' נאה דורש בבית-מדרשו, בימי שבת ומועד ובכל הזדמנות, בשמחה של מצוה, ביומא-דהילולא של וביומא דפגרא.

ר' איציקל לא חת מפני איש, כעשיר כרש. בעצמו לא אבה מימיו לקבל מתנה מאיש, ואף שביתו הוחזק בכבוד על-ידי מקורביו ומעריציו, לא היסס לעתים להטיף להם מוסר בצורה החריפה ביותר.

מעשה בשניים ממקורביו שפרץ בנייהם ריב. אחד מהם הי' עשיר והשני אדם שהמזל לא שיחק לו, עד שנזקק ללוות מרעהו כסף ובהגיע יום הפרעון לא הי' בידו לפרוע. הלה הסתובב אובד עצות ולא ידע מה לעשות. המלוה לא התחשב במצבו ומסר את הענין לערכאות. תוך 3 ימים היו פקידי הרשות עלולים לבוא ולעקל את דירתו ורהיטיו של הלוה. הדברים הגיעו לאזני ר' איציקל שחרה אפו בעשיר זה. הוא עלה על הדוכן בבית-מדרשו, ובפנותו אל העשיר הטיח בפניו בפומבי לאמור: "תפילה זו שלך, מה ערכה, אינה ראוי שתקבל!" וכשאירע שנית מקרה דומה, עלה ר' איציקל פעם נוספת על הדוכן, רקע ברגלו בחזקה וזעק: "עשירים כאלה הם פושעי ישראל, אין מקומם בבית-מדרשי!". כמובן שהעשיר הנכלם נאלץ לפדות בעצמו את השטרות, ובהשפעת ר' איציקל ביקש גם מחילה מן הרש.

בעברך ברחוב פאלטערנא מס' 4 לא הרחק משוק הדגים הסואן, בלב הרובע היהודי ומאחורי בית הכנסת החדש, הנך שומע קול זמרה וריקודים חסידיים באמצע היום בדביקות עצומה, והקול גובר והולך בפסוקי תהילים, שירות ותשבחות לבורא עולם.

אתה נכנס לבית ועולה במדרגות לבית מדרשו של ר' איציקל ז'ולקובר הנקרא "קלוז' ליובאוויטש - ברסלב" ולפניך תמונה מרתקת: חבורה שלימה של כ-30 יהודים, מי בתלבושת נוסח גליציה ומי בתלבושת נוסח פולין, אוקראינה ורוסיה ורקדים ריקוד עילאי עד כלות הנפש. "צמאה, צמאה, צמאה, צמאה לך נפשי, כמה, כמה, כמה לך בשירי..." וחוזר חלילה במשך שעות בלי ליאות, ופסוקים מפסוקים שונים משתזרים בשירה אמרה שופעות הלל והודיה ותפילה לקל חי.

הומי לב ורחשי געגועים על גלות השכינה, ועל גבם עומד כמנצח יהודי נמוך קומה בעל צורה, עינים יוקדות לו והוא מצוה להם לרקוד שוב ושוב. מפסיקים לפעמים לכמה רגעים ואומר לפנייהם קטע מתורתיו של ר' נחמן מברסלב זצ"ל, "הניגון הוא התבררות הרוח שמבררין רוח האדם ומרוח הבהמה", "הניגון של מטה מעורר מחשבות בפמליא של מעלה, ולכן טוב לשיר תמיד, כי בניגונים שאתה משורר אתה מעורר את הקב"ה שיתכל באומה הזו שאתה משורר את הניגון שלה, למה היא משעבדת כך". וכך היה משנן להם ר' איציקל ז"ל קטעים מתוך ספרי מהר"ן מברסלב, ודורש מהם להתרחק בכל הדרכים מעצבות שהיא בבחינת סטרא אחרא רח"ל ולהיות בשמחה, כי כך ציונו הבורא יתברך עברו את ד' בשמחה.

מי הוא ר' איציקל? מהו הקלוז' ה"ליובאוויטשאי - ברסלבאי"? ומי הם היהודים הנפלאים הללו?

החסיד ר' יצחק שוועבל, המכונה: ר' איציקל ז'ולקובר, נולד בשנת ת"ר בעיר זולקוב הסמוכה ללבוב, להורים יראים ושלמים, אשר משפחתם התייחסה עד לרבינו הבעל-שם-טוב.

כבר בילדותו הצטיין כילד-פלא, כאשר מיעט במשובת נעורים ועסק בתורה הק' משוש חייו, ממנה לא זז עד זיבולא בתרייתא. בצעירותו עבר את הגבול הפולני ונסע לקפוסט לשיבת בעל הצמח-צדק, שם למד במשך כשלוש שנים.

לאחר מכן חזר לביתו שבז'ולקוב, ושם אינה ה' אותו להכיר את רבי נחמן ז"ל תלמידו הנאמן של מוהרנ"ת זצ"ל, שהגיע אז לז'ולקוב עלימנת להדפיס את הספר "ליקוטי הלכות" חלק יורה-דעה וכך התוודעו איש לרעהו. מאוחר יותר הכיר גם את החסיד ר' ישראל הלפרין, מהעיר טרנופול, שהיה מתארח אצלו רבות, בהיות יושב בלבוב זמנים ארוכים, לרגלי הדפסת הספרים: משיבת נפש, באבי נחל ועוד. כך התיידד ר' איציקל עם ראשי החסידות הברסלבית והכיר את תורת רבי נחמן בצורה מקורית ביותר.

ובהיות לבוב עיר גבול בין רוסיה לגאליציה, היווה בית מדרשו של ר' איציקל מעין תחנה ראשית לכל חסידי ברסלב מפולין וגליציה שחצו את הגבול, כדי להשתטח על ציון רביה"ק בעיר הגעגועים אומן, כאשר גם את ביתו פתח לרווחה להכניס את האורחים ולכבדם באש"ל מלא, במסירות וחביבות.

מכתב מרה"ח ר' גדלי' אהרן קעניג ז"ל
מתפרסם לראשונה

מעשה קדושה מהתחוננים בוקע רקיעים ואין לך גדול מזה בכל עולם הנשמות

ויתכף באותו מעמד קיבצתי כמה לירות ובי"ה שביום י"ד מנ"א דהאי שעתא הוקם הציון והמצבה על תלו, זכרון לקדוש ה' אחד מתלמידי רבינו ז"ל, שרבינו ז"ל הבטיחו שיזכה לשמשו בעוה"ב כמו בעוה"ז.

ואם כי מתחילה הייתי מוכן להוציא אפילו עד ג' או ד' מאות ל"י, אבל אח"כ נשתנה בדעתי שאין להוציא הוצאות יתירות על חשבון הקהל זולת ההכרח. זהו הענין בקיצור מופלג ודי למבין.

וב"ה שעזרני עד הגמר בכי טוב, ונתן בדעתי תיכף כשהתחלתי מחשבה זו, דהיינו שכמה שיתארך הענין לא יהיה איכפת לי, העיקר שילך ויתקדם עד כמה שהשי"ת ויתעלה ירצה אפילו לאט לאט.

ועי"ז נתגברתי על כל המכשולים ובלבולים כנהוג אצל כל דבר שבקדושה, שיש זה לעומת זה, בחי' קול הברה כידוע.

עכשיו לענין שני מה שתמוה לך. דע לך כי בשמות הנפטרים אעפ"י שהם מתעדנים בהיכלות קדושות עליונות, כפי מעשיהם בעוה"ז, אבל יותר אין להם, וע"כ מצפים שיבוא לזכותם מעשה התחוננים בקדיש

ולמוד וצדקה לעילוי נשמתם ואז מתעלים בעילוי אחר עילוי.

צא ולמד מה שציווה רבינו ז"ל ומה שהבטיח למי שיבוא על קברו ויתן פרוטה לצדקה עבורו וכו' וכו', התעמק בזה ותבין עד היכן הדברים מגיעים, כי מעשה קדושה מהתחוננים בוקע רקיעים ואין לך גדול מזה בכל עולם הנשמות.

ובזה אסיים מכתבי זה לענת עתה.

בברכת כוח"ט וכלב"ב שיחי' וכל אנ"ש היקרים בכל מקום שהם.

להתראות בעוה"ת ביחד על ציוה"ק הרשב"י זיע"א מירון על ראש השנה.

ידידך לנצח
גדלי' אהרן קעניג

ב"ה. יום ב' כ' לחודש אלול ה'תשט"ז¹ "מטרוניתא" לפ"ק פעה"ק ירושלים תובב"א

לכבוד ידיד נפשי עוז האהוב והנחמד
עדין הנפש ויקר המדות

כש"ת מוהר"ר

אחדשה"ט כמשפט.

אודיעך שזה עכשיו קיבלתי מכתבך היקר והחשוב רצוף הסך עשרה ל"י על חשבון תיקון מצבת קבורת קדוש ה' מוהר"ר שמעון זצוק"ל זיע"א ובניו ז"ל בצפת"ו, ושכרך הרבה מאד בעוה"ז ובעוה"ב.

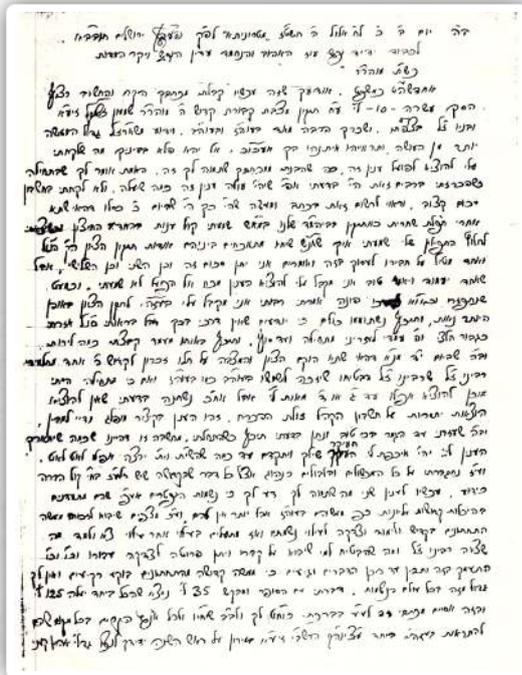
וידוע משארז"ל גדול המעשה יותר מן העושה, ותרווייהו איתנהו בך אעכו"כ.

אל יהא פלא בעיניך מה שלקחתי עלי להוציא לפועל ענין זה, כפי שהבנתי ממכתבך שתמוה לך זה. האמת אומר לך שבתחילה כשהכרזתי ברבים זאת הי בדעתי אפילו שיהיה עולה ענין זה כמה שיעלה, ולא לקחתי בחשבון סכום קצוב, וראוי לרשום זאת בכתב. ומעשה שהיה כך היה.

שביום כ' כסליו דהאי שעתא, אחרי תפילת שחרית כוותיקין, בביהמ"ד שלנו במא"ש, שמעתי קול ענות בהחדר החיצון, וכשיצאתי לחלוץ התפילין שלי שמעתי איך שאנ"ש שיחי' מתווכחים ביניהם אודות תיקון הציון הק' הנ"ל ואחד מטיל על חברו לעסוק בזה ואומרים אני יתן סכום זה וכן השני וכן השלישי, אבל שאחד יעמוד ויאמר 'טוב, אני מקבל עלי להוציא הענין מכא אל הפועל' לא שמעתי.

וכמעט שנתפזרו וכל אחד ואחד לדרכו פונה. אמרתי 'רבותי אני מקבל עלי בעז"ה לתקן הציון באופן היותר נאות', ותיכף נשתמומו כולם כי יודעים שאין דרכי בכך, אבל בראותי כנ"ל אזרתי כגיבור חלצי וה' עמדי לעזרני מתחילה ועד סוף.

1 א"ה: זהו יום היארציי"ט הראשון של מו"ר הרה"ח ר' אברהם שטערנהארץ זצ"ל ואינו מזכיר זאת כלל, והוא פלאי.

לקדושים אשר בארץ

חקר קברי צדיקים

מסע הקודש ח"ז – מאמר אחרון בסדרה

מערות הגליל העליון

במאמרו הנוכחי אנו מסיימים בעז"ה לסקור את מסע הקודש של רביז"ל לארץ ישראל, כשאנו מתעכבים במערות הקבורה האחרונות המוזכרים בשבחי הר"ן, קבר התנא רבי כרוספדאי חמיד ליבא, "מערה אחרת" הסמוכה לשם, שהיא להשערותנו קבר רבי יוסי סארוגוסי הצדיק הלבן, (אשר במשך הדורות השתבש בטעות כקבר רבי יצחק הלבן מבעלי התוספות), ובסוף מערת הינוקא בבית החיים בצפת.

בכל שלשת המערות הללו ישנם כמה ספיקות ונקודות הטעונים בירור, ואם אמנם אין בידינו לבא לביור יסודי, בכל זאת נספר קצת על המקומות הקדושים הללו ונסה לברר עד כמה שידנו מגעת ולהגיע לחקר האמת כפי שנראה לנו. אמנם לגבי זיהוי מערת הינוקא כבר הקדימנו הר' דוד דגן במאמרו ב"אבקשה" (גליון 50 בית המצרים תשפ"א) ומשם תדרשנו. במאמרים הקודמים עקבנו אחר המסע מאיסטנבול לארץ ישראל, יפו חיפה וטבריה, משם עלינו לחצר הרשב"י במירון ולמערות הלל ושמאי. כעת אנו אווזים בסופה של הנסיעה הזו, כאשר רבינו בדרכו לטבריה מתעכב במערות הקבורה על אם הדרך ממירון לצפת, וכן בצפת עצמה, משם חזר לאכסיינתו בטבריה, לקראת מסעו חזרה לביתו נאוה קודש במעוודיבקה שבאוקראינה, מסע רב תהפוכות ונסיעה הרת סכנות, כאשר ניסים ונפלאות אירעו לרביה"ק ותלמידו, עד שהגיעו בשלום לביתם.

שנשאר, הלא הם רבי יוחנן בן נורי וחבריו, כשמתו רבי יוחנן בן נורי וחבריו נשאר רבי כרוספדאי, ועכשיו חברנו רבי כרוספדאי שהסתלק עכשיו, זהו שבר על שבר...

בהמשך מסופר שם כי ראו אותו מחייך בפניו והבינו כי הוא עדיין בחיים ולא הסתלק, מאוחר יותר אף פתח את פיו וציוה להם להגיע למחרת ואז יספר להם מה שראה בעולם העליון. ואכן למחרת קרא לרבי יוחנן ואמר לו שאין לו רשות לגלות את הדברים לאף אחד חוץ מלר' יוחנן וחבריו. כאן גילה לו רזין דאורייתא, ובתוך הדברים אמר לו: "שמענא כרוזא כריז בכל יומא, זכאין אינון חברייא דמשתדלי באורייתא, ואינון דמזכאין לה לאחרנין, ואינון דמעבירין על מדותיהו" וראה שם בארוכה כל הגילויים מעולם העליון.

הסתלקותו הנוראה מופיעה בתיקוני זוהר (קלו), ואנו מביאים רק את תרגום הדברים: "יום אחד נזדמנו החברים למקום מגוריו של רבי כרוספדאי, ואמו התקינה עבורם מנורה בעלת שבעה קנים והוציאה את ספרו של ר' כרוספדאי. כשקראו בספר ירדו חיילות מלאכים והקיפו אותם כבני אדם שמתאספים לזמר לפני החתן והכלה, והקב"ה ירד עם כל מחנותיו ועם אביו של ר' כרוספדאי בכדי לשמוע את דבריהם. ליל שבועות היה אותו הלילה, ושמוח הקב"ה בדברים אלו כביום נתינתם בסיני. פעם אחרת הזדמנו שוב לאותו מקום, ושוב התקינה להם מנורה והוציאה את ספרו של בנה ובנה לא היה שם, אך הפעם נמנעו החכמים מלקרוא מפני שידעו שנפטר. אמו של ר' כרוספדאי, שלא ידעה על מות בנה, שאלה אותם מדוע אינם קוראים, והחכמים החלו לקרוא כדי שלא תגלה את דבר מות בנה ותמות טרם זמנה. אולם, האם שהיה לה סימן ע"פ הנרות שכל זמן שהיה בנה חי היו הנרות מתנענעים ומאירים בכמה

גדולת התנא רבי כרוספדאי

כאשר רבינו הקדוש הגיע למערת התנא הקדוש רבי כרוספדאי, עדיין לא היו שם החביות והמדרגות המסייעים כיום בידי העולים מהדרך הראשית אל ראש ההר שם מצויה המערה. וכך מתוארת עלייתו של רבינו הקדוש בשבחי הר"ן: "וּמְשֵׁם נִסְעוּ לְשֵׁאֵר מְעָרוֹת. וּבְבוֹאֵם לְהַר הַגָּדוֹל, שִׁישׁ שָׁם עַל רֹאשׁ הַהַר מְעַרַת הַתְּנַא רַבִּי כְרוֹסְפְּדַאי, וְלֹא הָיָה בְּאִפְשָׁרֵי לֵילֵךְ עִם הַחֲמוֹר לְשָׁם, וְקִפֵּץ מֵעַל הַחֲמוֹר וְהִלֵּךְ הוּא בְּעֵצְמוֹ עִם הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמוֹ. וְהִלֵּךְ כְּמַעֲט עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו עַד בּוֹאֵה לְמַעְרָה זֹאת. וְשָׁם נִשְׁתַּהַה קֶצֶת וְחִזְרוּ מִשָּׁם לְמַעְרָה אַחֶרֶת".

לא בכדי התאמץ רבינו להגיע למקום קדוש זה, שכן גדולת ונצורות אנו מוצאים בזהר הקדוש על נוראות קדושתו של רבי כרוספדאי המכונה "חמיד ליבא" (זוהר שלח, קסד, ב). עוד מסופר עליו שם שלא היה עולה לתורה כל ימיו אלא בעליית שישי, עיי"ש טעם הדבר.

בזוהר חדש (מדרש רות מאמר חזווא דרבי כרוספדאי) מסופר אודות מחזות אלוקים שזכה לראות בעולם העליון: "רבי כרוספדאי חלש, עאל לגביה רבי יוסי בן קסמא ורבנן, ההוא יומא, יומא דשבתא הוה. חמוניה דהוה בכי, ולבתר חייך, אדהכי דמיך. אמרו יום שבת הוא, ואסור לטלטלו... כד מית רבי אליעזר, נחמתא ברבנן דאשתארו, ואינון רבי יוחנן בן נורי וחבריו. מיתו ריב"ן וחבריו, אשתאר ר' כרוספדאי. והשתא חברנא רבי כרוספדאי דמית השתא הוא תבירו על תבירו".

תרגום: רבי כרוספדאי נחלש, באו לפניו רבי יוסי בן קסמא ורבנן, אותו יום - יום השבת היה, ראוהו שהיה בוכה ואח"כ מחייך, בתוך כדי כך הסתלק. אמרו יום שבת הוא ואסור לטלטלו וכו'. בהמשך קוננו עליו התנאים, ובין השאר אמרו עליו: כשמת ר' אליעזר מצאו נחמה ברבנן

כאן זחל רבינו הקדוש על ידיו ורגליו

הבנין על מערת רבי כרוספדאי

סלע ועץ בטנים ואצלו מערה אחת גבוהה וגדולה מן הנזכר בכפליים, מיוחסת לרבי כרוספדאי ז"ל הנזכר בתיקונים.

גם חו"ז הרה"ח ר' שמואל הורביץ ז"ל בספרו ימי שמואל מספר על נסיעה למקומות קדושים אלו: "וגם בפסח שני יש מנהג קדום בצפת לילך כל העיר להשתטח על קברי הצדיקים הטמונים בכפר עין זיתים הסמוך לצפת. והלכנו על קבר רבי כרוספדאי חמיד ליבאי, והיה לי שם התעוררות גדול, ואחר כך על קבר רבי יהודה ברבי אלעאי, ורבי אלעאי אביו, ושם התפללנו מנחה. ואחר כך על קבר ר"י הלבן מבעלי התוספות."

הסתירה בין לשון מהרח"ו לבין המסורת המקובלת

אמנם לשון מהרח"ו בשער הגלגולים אינו מורה בהכרח על המקום המקובל כיום. שכן הוא מציין דרך מסויימת בין שני הרים הנקראת "בין ג'בליין" והיא מובילה מצפת לאבנית. "באמצע אורך הדרך, לצד דרום הדרך, בראש ההר ההוא שם קבור רבי כרוספדאי". דרך זו מוזכרת

גוונים, ועתה שהבחינה שהנרות כבו הבינה שמת בנה, ואמרה לחכמים שאיבדה משהו והיא הולכת לחפשו. ידעו החכמים שהבינה שמת בנה, והלכו לדרכם, ואילו היא יצאה והשביעה יונה שתלך ותודיעה אם בנה חי או מת. לעת ערב חזרה היונה והחלה מורטת כנפיה ומתחפרת בכוכים, מיד הסתלקה גם האם.

מערת קבורתו בראש ההר

בדרך הישנה המובילה ממירון לצפת, לאחר שעוברים את הבנין שעל מערת רבי יהודה בר אלעאי והכביש מתחיל להתעקל בעיגולים לקראת העליה לצפת, לשמאל הכביש מתרומם לו ההר הגדול שבראשו מצויה מערת הקבורה של רבי כרוספדאי חמיד ליבא. כבר מהכביש רואים את שורת החביות החלודות המסודרות כעין מדרגות, המובילות מהכביש לבנין שעל המערה. אולם בזמן רבינו הקדוש כנראה עדיין לא הגיעו אותם יהודים יקרים שטרחו להתקין מדרגות מאותם חביות פח הקיימים עד היום, והעליה אם כן היתה תלולה למדי.

יתכן שזו היא הסיבה שמוהרנ"ת טורח לציין כי לאחר שהיה בקבר התנא רבי יהודה בר אלעאי "לא זכיתי להיות על קבר רבי כרוספדאי הסמוך לשם", יתכן גם שהיה צמוד לשאר אנשי השיירה ולא היה יכול לפרוש מהם ולנהוג כרבינו לרחוש על הידים ועל הרגלים כדי להגיע למקומו של רבי כרוספדאי.

המקור ששם קבר רבי כרוספדאי הלא הוא מהאריז"ל עצמו, כפי שכותב מהרח"ו בשער הגלגולים: "למזרח צפת תוב"ב, בלכתך מצפת אל כפר איבנית, יש שם שני הרים גדולים מאד, ונקראת הדרך שביניהם בין ג'בליין". והנה באמצע אורך הדרך הזה שבין שני ההרים, שם לצד דרום הדרך, בראש ההר ההוא, שם קבור ר' כרוספדאי חמיד ליבא הנזכר בספר התיקונים סוף תיקון ע', ובספר הזוהר פרשת שלח".

ואם כי בדברי מהרח"ו אין ברור כי כוונתו למקום המקובל כיום (ולהלן נרחיב קצת בעז"ה), הרי שבשאר ספרי המסעות שמזמן האריז"ל ואילך אנו מוצאים בבירור כי כוונתם על מקום זה, כשהם מציינים שהוא נגד מערת רבי יהודה בר אלעאי וליד הצדיק הלבן כדלהלן (שימו לב שחלקם מזכירים את רבי יוסי סארגוסי שהיה בזמן מרן הבית יוסף, וחלקם מזכירים את ר"י הלבן מבעלי התוספות, ולהלן נברר את הענין בס"ד). וכן מצאנו לעיל בדברי מוהרנ"ת שמציין קבר ר' כרוספדאי מיד לאחר ר' יהודה בר אלעאי.

וכך כותב בעל 'איגרת מספרת יחוסא דצדיקיא' (ירושלים שנת שפ"ו): "עין זיתון, שם בית הכנסת בנוי, והולכים מעיר הקודש צפת תוב"ב לשם בכל יום שבת עשרה אנשים. וקרוב לו ציון נאה של ר' יהודה בר אלעאי ור' יוסי סארגוסי ע"ה, ונקרא צדיק התרנגולים על מעשה שאירע. וכנגדו בהר מערה נפולה ובה רבי כרוספדאי חמיד ליבא". כדברים האלה מצאנו גם בדברי תלמיד האוה"ח באיגרתו.

גם בספר ידי משה (משנת תקכ"ט) כותב: "עין זיתון, שם בית כנסת סגור ובו ספר תורה. לימין הכפר, ליד הדרך - כרם, ובו קבור ר' יהודה בר עילאי, ומעליו בני ציון. לא רחוק הימנו קבור ר' יוסי סארגוסי המכונה 'צדיק התרנגולים. ממול, על ההר - מערה, ובה קבור ר' כרוספדאי". וכן כתב בשבחי ירושלים: "ושם ר' יהודה בר אלעאי ועליו ציון גדול... ושם רבי יוסי סרגוסי, ונקרא צדיק התרנגולים, וכנגדם ר' כרוספדאי ע"ה".

לפינו גם תיאור של רבי אברהם רוזאניש (המכונה האב"ר) משנת תרכ"ו, והננו מעתיקים תיאורו בשלימות, שכן הוא מתייחס גם לקבר הצדיק הלבן בדיוק כפי שהוא מציין היום: "בחזרה משם (מקבר ר' יהודה בר אלעאי) דרך העיר, בנטייה מעט מן הדרך לצד ימין, בתוך שדה לבן, שם מערה סתומה ועליה גל של אבנים - מיוחסת לר"י הלבן ז"ל מבעלי התוספות, וקורין אותו בעל הנס של התרנגולים... משם חזרתי בנטיית פנים לצפון ועליתי אל ההר אשר לפני, ובאמצעו, בשיפועו, שן

מטע הזיתים באופק נראה קבר ר"י סארגוסי

קבר רבי יהודה כפי שנשקף מציפון ר"י סארגוסי

שיעשה להם משפט קשה אם לא יביאו אליו. ובא בחלום לאחד ואמר לו שיקבצו תרנגולים כמספר אשר ביקש השור, ויעשו האנשים כן, ואחרי שנאספו יחד פתאום נפכו כולם ללבן, ולכן מכונה בפי כל ר"י הלבן על אשר נתלבנו התרנגולים" (שערי ירושלים ועוד מקורות). ישנם עוד כמה גירסאות בסיפור זה, יש המספרים שהשר רצה דווקא תרנגולים שחורים (מסעי הירח), ויש אומרים שהדבר היה בחיי חיותו והתרנגולים מכל הצבעים הובאו אל חצרו והוא הלבין את כולם (ידי משה) והבוחר יבחר.

עוד נס שהתרחש עם רבי יוסי, קשור למקום קבורתו בסמוך לרבי יהודה בר אילעאי, וכך כותב רבינו אלעזר האזכרי בהקדמתו לספר חרדים (פח): "הרב רבי יוסף סארגוסי היה משים שלום תמיד בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, אפילו בין הכותים. וזכה לראות את אליהו, ובמקום שראהו, קרוב לציפון התנא ר' יהודה בר אלעאי - שם חצב לו קבר". וכן כותב בספר מסעות משה: "פעם אחת הלך (ר' יוסי) לקבר ר' יהודה בר אילעאי ונתגלה אליו אליהו ז"ל, וקנה אותו קרקע ונקבר שמה, וציננו גל גדול מאבנים".

רבי יוסי הלבן או רבי יצחק הלבן

בספרי המסעות מצאנו שבמשך השנים נשתבשה קצת המסורת, ומקצתם מציינים שכן קבור רבי יצחק הלבן מבעלי התוספות". אמנם ברוב המקורות שכתבו כך מופיע בר"ת "ר"י הלבן", והדבר פשוט שכולם התכוונו לרבי יוסי סארגוסי, אלא שהצירוף הנדיר של "ר"י הלבן" (שכאמור נקרא ע"ש נס התרנגולים הלבנים) הביא לידי טעות בר"י הלבן הידוע מזמן הראשונים, תלמידו של רבינו תם (כמובא בתוס' יבמות עא:), הלא הוא רבי יצחק הלבן מרגנשבורג, אשר ככל הידוע לנו מעולם לא הגיע לארץ ישראל, אלא נפטר ברגנשבורג בזקנה ושיבה, כפי שמופיע בכמה וכמה מקורות שאכמ"ל (וע"ש זה נקרא הלבן) וככל הנראה שם מקומו ספון.

כיום צויין ע"י אהלי צדיקים בקרבת מקום שקע מסויים בסלע שנראה

גם בדבריו שהיא נמצאת מצפון לקבר ר' אנטונינוס איש סוכו ונתן דוצייתא, ומכל זה משמע לכאורה שהוא מתכוון לדרך שבמרכזה מצויין כיום הציפון של בניהו בן יהודע.

אך למרבה הפלא, כאשר מהרח"ו מציין את ציפון בניהו (שבעל כרחך כוונתו למקום המקובל כיום, כי הוא כותב שזה על אם הדרך מצפת לקברי אב"י (ורבא) הוא מתאר כי זה מצפון לביריה בדרך לאבנית, "דרך שנטועים שם אילנות וורדים רבים הנקרא אל ריא"ש... לשמאל הדרך תמצא שם מורד אחד עמוק ומשופע וצר בין ההרים ההם ושם קבור בניהו", ואם כן הרי בכתבו במקומות אחרים "בין ג'בליין" הוא מתכוון כנראה לדרך אחרת שהובילה מצפת לאבנית, שאם לא כן היה לו לכנות את אותה בקעה שבה קבור בניהו בשם "בין ג'בליין".

יש אולי לשער שבאותם שנים עברה הדרך הרגילה מצפת לאבנית כלפי צד צפון מזרח, אפילו שזו דרך ארוכה יותר, וזאת בכדי להמנע מעליות תלולות. תוואי זה עובר דרך איזור יער עין זיתים, משם ישנה דרך נוחה למדי המובילה לכיון אבנית מצד צפון מזרח, דרך יער ומצודת ביריה. ואכן באמצע אורך הדרך לצד דרום נמצא ההר הגבוה שבראשו קבור רבי כרוספדאי. וכל זה בדרך אפשר ליישב המסורת המקובלת עם דברי מהרח"ו.

אמנם בספר עמק המלך (משנת ת"ח סמוך לזמן האריז"ל) מופיע לשון אחרת שאי אפשר ליישבה בשום אופן עם המקום כיום: "וכן גילה (האריז"ל) גם כן קברו של כרוספדאי חמיד ליבא, סמוך לכאן (צפת) שלא היה נודע וניכר מעולם שום ציפון עליו, והוא סמוך לשפת הנהר". והדבר פלאי. אך ידוע מכבר שישנם הרבה שיבושים והחלפות שמות בספר עמק המלך, ויתכן אם כן שהוא מתכוון לקבר רבי חייא מהזוהר או רבי נחוניא בן הקנה או שאר קברי הצדיקים המצויינים ע"י האריז"ל בנחל עמוד ומופיע שם בלשון מהרח"ו כמה פעמים כעין הלשון שהוא סמוך לשפת הנהר.

רבי יוסי סארגוסי הצדיק הלבן

בסיפור מסע רבינו מופיע שלאחר שעלה לקבר רבי כרוספדאי "חזרו משם למערה אחרת" ולא מופיע שום רמז על איזה מערה מדובר ואיזה צדיק קבור שם. ניתן לשער שמדובר בקבר רבי יוסי סארגוסי, שמוזכר בכל ספרי המסעות בצמוד לר' כרוספדאי, ועד היום כל העולים לקבר ר' כרוספדאי ע"פ רוב "חזורים" למטה לקבר רבי יוסי. ולכן הלשון "חזרו משם" שכאשר חוזרים מהעליה לר' כרוספדאי יורדים מהצד השני של הדרך עד למערה הסגורה של ר' יוסי.

רבי יוסי סארגוסי היה צדיק וקדוש מזמן גירוש ספרד. החיד"א כותב עליו בשם הגדולים: "היה מגירוש סיסיליא וקידש את ה', ובא לארץ מצרים, והוא רבו של הרדב", ועלה לעיר הקודש צפת תוב"ב, ונעשו לו כמה ניסים". כמו כן תלמיד רבינו עובדיה מברטנורא שעלה לארץ ישראל בשנת רנ"ו, מציין באגרת את פגישתו עם רבי יוסי סארגוסי בדרך לארץ ישראל. וכך הוא כותב: "לקחנו בית בחברת המרום, איש צדיק תמים, כבוד מורנו הרב יוסף סארגוסי, ספרדי, והוא חסיד גמור. ועמדנו יחד עם כל בני ביתו שבעה ימים טרם נבחר את הדרך אשר נלך בה". עוד הוא כותב, כי בהגיע רבי יוסף לצידון "גם הקהל החזיקו בכנף מעיל הנעלה כמהר"ר יוסף הנ"ל, ונדרו לו נ' דוקאטי לשנה להחיות נפשו וכל בני ביתו למען ישב שם, כי גדול שמו בכל הארץ". אולם רבי יוסף המשיך בדרכו לארץ ישראל.

צדיק התרנגולים - צדיק הלבן

בספרי המסעות מסופר כי ר' יוסי היה מכונה "צדיק התרנגולים" וכן "צדיק הלבן" משום מעשה שהיה: "פעם אחת גזר השר שיביאו לו היהודים איזה מאות תרנגולים לבנים, ולא היה באפשרות שיביאו, והלכו על קברו להתחנן לו להעביר את רעת העלילה הזאת, כי אמר

קבר רבי יהודה בר אילעאי כפי שנשקף מראש ההר של רבי כרוספדאי

קבר הצדיק הלבן

קבר ר"י הלבן מבעלי התוספות לפי אהלי צדיקים

להשגה כזו על ידי אירא דארץ ישראל ואי אפשר לדבר ולספר בזה. והיה מתפאר עצמו מאד במה שזכה להיות בארץ ישראל, וגם בסוף ימיו אמר שהוא מחיה עצמו מאד במה שזכה להיות בארץ ישראל...

כעין קבר שוקת, כקבר ר"י הלבן מבעלי התוספות, וזאת בנפרד מקבר ר"י סארגוסי הנ"ל. לדברי הרב הרצברג נמצא מקור אחד ויחיד המזכיר שישנם שני מקומות, גם ר"י סארגוסי וגם בנפרד ר"י הלבן, והוא בספר מסע מירון (לרמ"מ ראב"ן משנת תרמ"ח) והוא כותב בזה"ל: "כפר עין זיתון, רחוק כחצי שעה מן העיר. שתי שם מים מן המעין הטוב הנודע לתהילה בכל הארץ, והלכנו אל מערות רבי כרוספדאי אשר בראש ההר מצד ימין דרכינו. משם הלכנו אל מערות רבי יהודה בר אלעאי ורבי אלעאי אביו. גם קבר ר' יוסף סארגוסי שם. בחזרתי נטינו מעט לימין דרכינו ללכת אל מקום מטע זיתים רבים, ושם בתוך קבר רבי יצחק הלבן". מלשון זה המציא הר' הרצברג שצריך לחפש עוד קבר באזור בשם רבי יצחק הלבן, והוא מצא במורד ההר "בבקעה בין עצי הזית ישנם מספר כוכים, צורת קבורה המתאימה לתקופת הראשונים, שאחד מהם הוא אולי ציונו של ר"י הלבן". כעת נותר רק לצבוע בצבע כחול את אחד השקעים בסלע, והרי לך קבר חדש בשם ר"י הלבן.

והנה המעיין בכל ספרי המסעות, כולל בספר מסע מירון, יראה שאף אחד לא ציין שישנם ב' מקומות נפרדים, אלא בעל מסע מירון מודה בעצמו בהמשך דבריו כי הדבר תמוה, וכנראה שכאשר הגיע למערת ר' יהודה בר אילעאי הוא שמע שנמצא שם גם קבר ר"י סארגוסי, לכן מזכירו ביחד (אולי גם עקב הגילוי אליהו הנ"ל) אך אינו מציין שהיה על הקבר. לאחר מכן מספר שבדרך חזור נטה לימין ללכת אל מקום מטע זיתים שם קבר ר"י הלבן, ולדעתי אין ספק שהתכוון לאותו מקום שמצויין כר' יוסי סארגוסי רק שלא ידע על כך וכתב כפי ששמע מאנשי השיירה שכינו אותו כפי הרבה מאנשי צפת בתור ר"י הלבן.

גם בעל מסע מירון בעצמו מספר בהמשך דבריו כיצד ניזון משמועות משובשות גם לגבי ציון רבי יוסי בנאה בצפת: "ובאנו אל בית הכנסת הנקרא 'בית הכנסת צדיק הלבן', אומרים כי הוא בית הכנסת רבי יצחק הלבן... ולא אדע פשר דבר זה, אם הוא קבר רבי יצחק הלבן למה יאמרו בעין זיתים בין הזיתים כי שם הוא? ואולי שנים היו". ומי ילך בחכמתו אחר שמועות כאלו ויבנה קברים במקומות שלא היתה בהם שום מסורת קדומה?

אלא פשוט שהמסורת שהיתה בפי יהודי צפת על ר"י הלבן אין מדובר על בעל התוס' אלא על רבי יוסי סארגוסי שנקרא בקיצור ככינוי בעל התוס' הנודע. ואילו בצפת קבור התנא ר' יוסי בנאה אשר משום מה היו באותה תקופה מי שקראו למקום זה רבי יצחק הלבן, ועד היום כתוב שם ע"ג השלטים "הצדיק הלבן"...

ונסיים בדבריו הנלהבים של מוהרנ"ת בסיום תיאור מסעו של רביה"ק לארץ ישראל: "עד כה ספרנו קצת מעט דמעט כטפה מן הים מעצם התלאות וההרפתקאות והסכנות העצומות והיסורים הקשים והפחדים הגדולים שהיה לרבנו זכרוננו לברכה, בנסיעה לארץ ישראל בהליכה ובחזרה. והשם יתברך היה בעזרו, ועשה עמו נסים נפלאים ונוראים בכל עת ובכל רגע וזכה לגמור בשלמות מה שחפץ, ונכנס בשלום ויצא בשלום ובא לביתו בשלום: ותקף עצם ההשגה שהשיג בארץ ישראל אי אפשר לבאר ולספר כלל, ממש לא נשמע ולא נראה קזאת שיזכה לזאת אשה

קול "מורשת הנחל"
02-502-6343
מהנעשה והנשמע וכן עדכונים והודעות מחבורות הנערים • חבורות הבחורים • חבורות האברכים • חבורות כלליות • פעילות חודשית • כינוסי חגים וזמנים

”זרקדנו, כמו שברסלב חסידים יודעים...”

שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך ימים עברו, עת אשר הציון הקדוש היה רק מושא לכיסופים וגעגועים ותפילות; עת “ראש השנה באומן” היה רק זכרון רחוק - וציפיה גבוהה; עת אשר בין אנשי שלומינו בכל רחבי העולם ובין הנחל הנובע הפרידה החומה הקומוניסטית הבצורה.

מעט מן המעט, חשים אנו בכיסופים אלה בשנים האחרונות, בשנת הקורונה הראשונה והשנייה, וכעת, בשל המלחמה האיומה המתחוללת באוקראינה, ומעיבה כבר כעת על קיום הקיבוץ הקדוש בראש השנה.

ובכן, הרי לנו סיפור של קבוצה מאנ”ש, שזכו בשנת תשכ”ד, בעצם ימי הקומוניסטים להבקיע - בצורה חוקית ורשמית - את מסך הברזל, ולהגיע לציון רביה”ק, כפי שסיפר המפורסם בשערי אנ”ש הרה”ח ר’ צבי אריה רוזנפלד ז”ל לאחד מכתבי העת בארה”ב כאשר חזר מהנסיעה.

מר ריינר דנן היה מהראשונים לחתום על הסכם עם סוכנות ‘אינטוריסט’ הסובייטית שאיפשר לתיירים אמריקאים לבקר בברייה”מ ... ובקיץ האחרון סידר גם מר ריינר אישור עבור רב מניו יורק לנסוע למז’בוז’ שבאוקראינה, לבקר את קברו של רבי ישראל בעל שם טוב.

פנה, אם כן, הרב רוזנפלד למר ריינר. היה זה בחודש נובמבר האחרון. ריינר טס אז למוסקבה עם קבוצת אנשי תעשייה אמריקאים. במוסקבה הוא עשה כמה השתדלויות עבור חסידי ברסלב מניו יורק - והצליח.

”כאשר מר ריינר היה במוסקבה” - מספר הרב רוזנפלד - “אנחנו כאן התפללנו אלפי תפילות, שמאמציו ישאו פרי, וכאשר הוא התקשר אלינו והודיע שהצליח להשיג עבורינו אישורי כניסה לאומן, רקדנו משמחה, כמו שחסידי ברסלב יודעים...”

קבוצת החסידים יצאה מניו יורק במוצאי שבת ה-7 בדצמבר. הם הגיעו לפריז ביום ראשון בבוקר, ושם נאלצו להמתין עד יום שלישי, בשל תנאי מזג האוויר. ביום שלישי הם טסו במטוס סובייטי, ובאותו יום הגיעו למוסקבה. משם הם טסו מיד לקייב, אליה הגיעו ביום שלישי בשעת לילה מאוחרת.

מיד כאשר נכנסו החסידים למלון בקייב, הם הדליקו נר ראשון של חנוכה. הרב רוזנפלד מספר שהם הביאו איתם מזון כשר ומוצרים יבשים, וזה מה שאכלו במשך כל שהותם ברוסיה הסובייטית.

ביום רביעי, בשעה 8 בבוקר, יצאה הקבוצה הברסלבית מקייב לאומן באוטובוס מיוחד. אליהם נלוו שלשה מתורגמנים. הנסיעה [מקייב לאומן] ארכה 5 שעות.

כאשר הגיעו לאומן, עלה לאוטובוס ראש העיר אומן יחד עם כמה מלווים. ראש העיר, צ’רנייבסקי, קידם בברכות לבביות את האורחים מאמריקה. יש לזכור כי זו הפעם הראשונה שתיירים מאמריקה, ועוד חסידים, מורשים להכנס לאומן מאז מלחמת העולם השנייה.

האוטובוס טייל באומן, וראש העיר סיפר על העיר, בדרך הוא סיפר גם שכיום גרים באומן כמה יהודים, רופאים, מהנדסים וכדומה. ידוע הדבר ומפורסם כי אומן היתה פעם מרכז יהודי שוקק חיים ובו חיים יהודיים ענפים, היה זה מרכז לחסידות, ומרכז למנגנים. יהודים מכל אוקראינה נהגו להזמין את המקהלות והמנגנים המפורסמים מאומן, שנהגו לנגן בכל מקום בחתונות יהודיות.

קבוצת חסידים שבה מביקור בקברו של רבי נחמן מברסלב באומן, אוקראינה

מאת י. שמואלביץ’

קבוצה של אחד עשר חסידי ברסלב מניו יורק ביקרו כעת בקברו של רבי נחמן מברסלב באומן, פלך קייב. שמונה מהם שבו משם לארץ ישראל ושלשה שבו לניו יורק לפני ימים אחדים.

אחד מהם הוא הרב צבי אריה רוזנפלד בן ה-41 מפלטבוש. הרב רוזנפלד, שלמד ונסמך להוראה בישיבת בית יוסף בבורו פארק, הוא מלמד בתלמוד תורה בברוקלין, ניו יורק. הוא מנהל מדי שבת מנין שמתפלל בנוסח חסידי ברסלב, ויש סביבו גם קבוצת צעירים, שהתקרבו לחסידות ברסלב.

הרב רוזנפלד הוביל כעת את הקבוצה שביקרו כעת באומן.

הוא מספר, שכאשר הגיע לארצות הברית, בשנת תרפ”ג, הוא היה בן ששה חדשים. אביו, ר’ ישראל אבא רוזנפלד, היה חסיד ברסלב נלהב. הוא היה נוסע מדי שנה, לראש השנה, לקברו של רבי נחמן מברסלב, כפי שנהגו כל חסידי ברסלב, כדי לשהות שם בראש השנה. הרבי ציווה את חסידיו, שישתדלו ויתאמצו לבקר בארץ ישראל - ולעלות להשתטח על קברו.

”לארץ ישראל אני נוסע כל שנה”, אמר לי הרב רוזנפלד, “אני מבקר שם בישיבת ברסלב אור הנעלם שבירושלים, וכך עושים גם חסידי ברסלב נוספים מארה”ב. אבל מאז ומעולם השתוקקתי להיות על קברו של רבי נחמן מברסלב, באומן, לא רחוק מקייב. אבל איך מגיעים לשם, ברוסיה הסובייטית? והרי זה כרוך במסירות נפש.”

בכל פעם שהוא פנה לקונסול הסובייטי בניו יורק, וביקש ויזה על מנת לנסוע לאומן, הוא נענה בשלילה. מהקונסוליה הסובייטית ענו לו שאומן היא בין 70 הערים ברוסיה הסובייטית אליהם תיירים אמריקאים אינם יכולים להכנס. אבל הרב הצעיר הזה לא זנח את תכניתו, להגיע למטרתו הקדושה.

לפני כמה חדשים, מספר הרב רוזנפלד, הוא נתקל באיזה דיווח עיתונאי על יהודי בשם גבריאל ריינר, העומד בראש סוכנות תיירות אמריקאית, שהצליח לפתוח את מסך הברזל עבור תיירים אמריקאים.

מדור "לקדושים אשר בארץ" גליון נ"ג: ההשתטחות במערת הלל
בפסח שני | מדור "דער פען" גליון נ"ג: סגולות והאמונה בה'

לכבוד מערכת הגליון הנכבד "מימי הנחל" הע"י
של וברכה.

ראיתי בגליון נ"ג במאמר "לקדושים אשר בארץ" שכותב "בהרבה
מקומות מופיע שהיה מנהג קדום לעלות בהמון למערת הלל ביום פסח
שני, והדבר פלאי" עכ"ד.

ויש לציין לזה לספר "אלה המסעות" נכתב ע"י שליח רבינו יחיאל
מפאריש (רבינו יחיאל נפטר בחיפה בשנת ה' אלפים מ"ו) והועתק
בספר "אוצר מסעות" (עמ' 68) וז"ל: במירון, יש מערה לשמאי והלל
ותלמידיהם, סך כולם שלשים ושנים [אגב במאמר הנ"ל בגליון, מצטט
מתלמיד האוה"ח הק' שכותב שקבורים שם שלשים תלמידים, וכאן
כותב שלשים ושנים, אכן הכונה עם שמאי והלל הוי ל"ב ודו"ק], ושם
מתקבצים ישראלים בפסח שני ומתפללים שם ואומרים מזמורים וכו',
יעו"ש. ובספר "בין פסח לעצרת" [מחברו הרה"ג ר' צבי כהן ז"ל] כותב
(בפרק ז הערה כ"ט): יש לבדוק אם לא נתחלף לו ל"ג בעומר ("ח
באייר) עם פסח שני ("ד אייר) עכ"ל יעו"ש ותל"מ.

עוד רגע אדבר, במה שהובא במדור "דער פען" מכתב מהרב ש.מ.א.
(לא ידעתי אכנהו) שבעניני סגולות מצאנו כי החסרון בהם הוא משום
שהם עלולים להפסיק את האמונה וההישענות באמונה תמה על
הש"ת עכ"ד.

ויש להעיר על זה: א. שמצאנו וראינו שרביז"ל כתב, בפרט בספר
המדות הרבה סגולות וכו', וידוע כי רביז"ל רצה מאד להחדיר את
האמונה אצלנו כידוע. ב. איה"נ שהכלל הראשון להשתמש עם סגולות
שיועילו לו הוא להאמין באמונה שלימה בה' יתברך, וכמו שהארכת
במבוא לספרי הק' "אוצר של סגולות" שראה אור לאחרונה בס"ד, ע"ש
מעמ' י"ט והלאה. ועי"ז יועיל לו הסגולות מאד. ואכמ"ל.

ואחתום בשלום

ידידכם עוז

אברהם שלום שישא, פעיה"ק ת"ו

דער פען

מכתבים שהתקבלו במערכת

מדור "המנין שלכם" גליון נ"ג: בעל השטח ברח' אבינועם ילין | מדור
"לקדושים אשר בארץ" גליון נ"ג: השתטחות במערת הלל

לכבוד מערכת "מימי הנחל" שיחי

שלום וברכה וכטו"ס

ראשית כל יישר כחכם על המאמרים הנפלאים שיוצא מידי חודש
בחודשו ממש נפלא, ועכשיו אכתוב כמה הערות:

א. מה שכתבתם על הביהמ"ד הגדול במא"ש שאחד רצה ליתן השטח
שבנוי שם כהיום ביהכ"נ קרלין ברח' אבינועם ילין:

שמעתי מאבי ר' שמואל זצ"ל, כי שמו של בעל השטח היה ר' ברוך ז"ל,
והוא היה יהודי יקר בעל לב חם, והיה הרבה לעזר לאבי ז"ל. דמותו
עדיין בזכרוני מילדותי, שהיה מיווד עם אנ"ש.

ב. במאמר הנפלא על מערת הלל הזקן, שכתוב שם שר' שמואל הורביץ
זצ"ל עם עוד אנ"ש היו הולכים לשם הרבה, גם בזמננו אני זוכר לפני
שנים כשהיינו במירון בעשרת ימי תשובה, הלכנו יחד אברכים ובחורים
למערת הלל והתפללנו שם תפילת שחרית כותיקין, בחיות גדול ובכח,
באריכות נועם, כראוי לאנשי הבעל תפילה...

ה' יזכנו לעשות מעשים טובים.

בברכה

אהרן שפירא

"הכבשן"

המשך מעמ' 10

הכנסת האורחים של ר' איציקל היתה לשם דבר בלבוב. ביתו ה' פתוח
לרווחה ותמיד היו פוגשים שם עשרות יהודים שאכלו ולנו אצלו. הוא ה'
מקבל פני כל אדם בסבר פנים יפות. אלה שה' צורך להעניק להם תמיכה -
ה' ר' איציקל מוצא מקורות לזה, אם מכיסו ואם באמצעות מקורביו. כל אלה
שעברו דרך לבוב, היו סרים לשחר את פניו ומבקרים במעונו. בין מקורביו היו
גם כאלה שבעבר היו רחוקים מאמונה, אך הודות להשפעתו של ר' איציקל
הפכו ליהודים כשרים לבעלי אמונה ויראיישימים. כמירכנ נמנו עם מקורביו
מספר בעלי תשובה שהיו יושבים ימים מרובים בביתו ורושמים אמרי פיו.

עזה היתה תשוקתו לארץ ישראל, וכל ימיו הצטער על שאין ביכולתו לעלות
אלי'. בשנת תרע"ח, פתח בהכנות לנסוע לא", אך בעקבות כמה סיבות לא
זכה להגשים משאלתו.

ר' איציקל האריך ימים עד גיל 86, ועד יומו האחרון שקד על התורה והעבודה
במסירות נפש ולא ידע מנוחה מהי. הוא נפטר בלבוב בחודש אדר שנת תרפ"ו.
בצוואתו ביקש שלא ירבו בהספדים ושלא יודיעו על פטירתו במודעות. אך
למרות שקיימו את דבריו עשתה לה השמועה כנפים והמון גדול ממקורביו
באו לחלוק לרבים את הכבוד האחרון.

עם הסתלקותה של הדמות האצילה והמופלאה של ר' איציקל זולקובר,
נעלם מנופה של לבוב גם הקלויז הליובאוויטשא"י בורסלבאי ונדם קולו של
המקדש מעט שהפיץ אורה של תורה במשך עשרות שנים.

לוחם אמיץ ה' ר' איציקל על כל דין ומנהג בישראל. באותם הימים החליטו
ראשי קהילת לבוב לקבוע תקנות חדשות בקהילה, ברוח הרפורמה. התקנות
אמרו, כי גם רבני הקהילה הם פקידים ועליהם להיות ממושמעים ולבצע
את כל החלטות ההנהלה. על אישור השינויים האלה ה' צריך - ועל פי
השמועה שפשטה בעיר, כבר הביע את נכונותו - לחתום גם רבה של לבוב
בימים ההם, הגאון הנודע רבי יצחק שמלקיס בעהמ"ח "בית יצחק" זצ"ל.
חרדי לבוב הרגישו, כי ראשי הקהילה, שרובם לא היו שומרי מצוות ויש מהם
מתבוללים, זוממים להנהיג בלבוב חידושים ותקנות רפורמיות. התחוללה,
איפוא, התגוששות עצומה בקרב האוכלוס' היהודית. בראש מערכה זו ניצב
ר' איציקל, שיצא הפעם מד' אמותיו ופסק מגירסתו ויצא ללחום מלחמת ה'.
נערכה הפגנה רבתי ובראשה צעד ר' איציקל, כשפני המפגינים מועדות לעבר
ביתו של המרא דאתרא הגאון רי"י שמלקיס. ר' איציקל התרגש אז בצורה
בלתי רגילה ובפנותו אל הרב אמר: "שמענו כי הרב מוכן לחתום על התקנות
שרוצים לכוף עלינו. אנו דורשים איפוא שלא יחתום על זה, אחרת ניאלץ
לצאת אל בית החיים להעיר את הרבנים הקדושים של עירנו, ה"טז, הסמ"ע
וכו' ולדרוש מהם, כי יגרשוהו מן העיר!".

עוד מגיל 36 שנה הזיר עצמו מאכילת בשר בקר, עקב גינוני קדושה וחומרות
בכשרות. ובשנת תרנ"ו הזיר עצמו גם מאכילת בשר עוף, זאת כאשר בעת
שמחת נישואי בנו ובשעת הסעודה הגישו למסוכים מנת עוף, אך ר' איציקל
הרגיש כי ישנה שאלה על כשרות העוף, ואכן נטל בידו את מנתו והוא מצא
עצם שבורה. כאשר הגישה לפני הרב דמתא שישב בסמוך לו, כשהוא מצביע
על העצם אסר הרב אז את כל הבשר שהוגש בסעודה.

ר' שמואל קלצקי, ברכפלד

לא להחמיץ את המה – לא להחמיץ הזדמנויות

אך הקושי בכל זאת להילחם אתם הוא, מחמת הדמיונות שהיצר מביא על האדם כאילו שקשה מאד לצאת מהם ולשבר אותם, כי הם כרוכים ומסובכים ודבוקים בכל דבר שבקדושה, וכלשון ר' נתן: "רק מחמת שרוחשים ושורצים בכל מקום ... על כן נדמה לאדם בתחילה שקשה וכבד מאד לצאת מהם ולשברם ... אך ע"י קצת דעת וע"י זריזות מעט בחינת 'חיפזון' הורגים אותם לאלפים ורבות בכל רגע ורגע כי אין בהם שום כח כנראה בחוש".

וזהו עבודתנו באלו הימים של חג הפסח, להתחזק ולהאמץ בזריזות וזהירות לחטוף עוד ועוד דבורי תורה ותפילה, מצוות ומעשים טובים. במיוחד בימים שלפני הפסח שמתגלגלים מצוות חסד ועזרה לזולת לקיים מצוות חסד בגופו.

וכמו שראינו בכל התקופה הזו, שכולנו תקוה כי כבר עומדים בסיימה, במיוחד בתחילתה בין פורים לפסח לפני שנתיים, שהיו צריכים זריזות וזהירות לכל דבר שבקדושה, עד שהיה מצב של "כל הקודם זוכה" כפשוטו.

וכמו כן היה לגבי הקיבוץ בר"ה בשנת תש"פ, שרק יחידים זכו לתפוס את הטיסות האחרונות ולהיות בר"ה באומן.

וכאן איתנו לעורר את הלב ואת המוח לצעוק ולהתחנן על הקיבוץ הק' בר"ה תש"פ הבעל"ט, לבלי להרפות, רק לזעוק ולהתחנן בכל יום ובכל עת שנזכה כולנו כאחד יחד, בלי שום מניעות ועיכובים, בכח ובזכות רביה"ק שציווה לבוא אליו על ר"ה איש בל יעדר.

עוד מוסיף מוהרנ"ת נקודה נפלאה, שעצם ידיעתה יכול להועיל מאד נגד קליפת מצרים, בחינת עפר ועצבות והיא: שהעיקר צריך לשמור עצמו מאד מאד בתחילת רחישת התולעים, היינו הרי כל עשיה דקדושה וקיום מצוה מתחילה במחשבה, ואיך שהאדם מתחיל לחשוב בדבר שבקדושה בחי' "רחש לבי דבר טוב" מיד רוחשים ונכרכים התולעים - היינו כבודת היצר וכדומה, וצריכין להתגבר תיכף בתחילה שלא להניח למחשבות אלו להיכנס אל המוח, רק להתגבר ככל יכולתו לחטוף ולקיים את המצוה בשמחה ובזריזות דקדושה, ואזי בנקל מאד לשמור עצמו מהם.

וזה הכוונה במה שנפסק כי תולעים נאסרים רק כשפורשים לחוץ. היינו שעיקר האיסור הוא רק במחשבות כשהם כבר פועלות על האדם, כי כל זמן שלא פירשו לחוץ ניתן להפוך אותה מרע לטוב.

וזהו החיפזון הנצרך כשיוצאים ממצרים, "ושמרתם את המצות" שלא להחמיץ את המוח עם מחשבות אלו, ועי"ז נזכה לחטוף הרבה טוב בכל יום ובכל עת.

מהלימודים החשובים ביותר שאנו למדים מחג המצות, הוא הלימוד הנורא שחז"ל דורשים מהפסוק "ושמרתם את המצות - את המצוות, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה". וכן בכמה לשונות בחז"ל, ביניהם מה שאמרו "אל תאמרו לכשאפנה אשנה" ועוד.

על זה הדרך, הם דברי רבינו אודות הזריזות להתפלל בכל יום בבוקר השכם, כי "לגודל מעלת התפילה מי יודע אם יזכה אחר כך להתפלל, על כן כל מה שיוכל להקדים עצמו ראוי לו לזרו מאד ולהקדים" (שיחה"ר לא).

ונעתיק תמצית לשונו הזהב של מוהרנ"ת בהלכות תולעים (הל' א'), בו מבאר את העבודה הזאת של הזריזות לכל דבר שבקדושה לעובדא ולמעשה, בקשר לאיסור אכילת תולעים.

מוהרנ"ת בהלכה זו, הנסובה על תורה י"ט, מבאר חמשה חילוקים שיש בין קליפת התולעים, השקצים והרמשים האסורים באכילה, לשאר הקליפות הסובבים את הקדושה. הראשון: שהתולעים והשקצים ורמשים הם עיקר זוהמת הנחש, "ועל כן אין להם שום קומה זקופה אפילו כבהמות, ואין להם שום רגליים רק רוחשים על הארץ בבחי' על גחונך תלך, וסמוכים ודבוקים בעפר הארץ ששם עיקר זוהמת הנחש". השני: השקצים והרמשים הם דברים מאוסים מאד, ומשקצים ביותר את הנפש, והם היפוך קדושת הנפש ששורשה בכבוד דקדושה, היינו שמירת הברית. ביאור הדברים שהקלי' ששורש חיותה מהקדושה הוא מעט מאד, וניצוצי הקדושה בשקצים ורמשים הם בתכלית הכיסוי וההעלם. השלישי: השקצים ורמשים נסרכים ונדבקים בכל דבר, ומכלים ומרקיבים ומקלקלים כל דבר כאשר אין שומרים אותו היטב. ומשמעות הדבר הנוגעת אלינו, שהקליפות נסרכים ונדבקים ונכרכים אחר כל דבר שבקדושה וכדלהלן. הרביעי: שהשקצים ורמשים הם בחינת עצבות ועצלות בחי' עפר, כנראה בחוש שהשקצים ורמשים הם בתכלית העצבות והעצלות והחיות שלהם מעט ביותר מכל גדר החי' ואת זה גופא הם פועלים אצל האדם הרוצה לגשת אל הקודש, "שהם נסרכים ונדבקים ומסתבכים בכל דבר שבקדושה, ומכבידים מאד מאד בעצבות ועצלות".

אמור מעתה, כי הקליפה שמונעת אותנו מכל הדברים שבקדושה, זה קליפת התולעים שמהותה להפוך כל דבר שבקדושה למסובך ומורכב, כמו שאמר פרעה "תכבד העבודה"...

והחילוק החמישי, כותב מוהרנ"ת על קליפה קשה זו של התולעים, על דרך שמובא בסוף תורה כ"ח בשם האריז"ל שיש קליפת תולע המכילה ואוכל את הכל, וזה לעומת זה, יש תולעת דקדושה, "תולעת יעקב" בחינת 'עולת' תמיד, אך באמת אין לה שום כח, "כי במעט הסתכלות ודעת זריזות קצת יכולים להיפרד מהם ולהכניע אותם, כי חיותם מועט מאד ואין להם שום כח ונקבל מאד להרגם ולגברם בקל".

אין פאבריק

מהנעשה והנשמע
בחבורות האברכים

חבורות האברכים ירושלים

סעודת פורים דפרזים

בליל פורים דפרזים, התקיים מעמד "הכנה דרבה" ליום הפורים הק', שכבר אורו מאיר ובא בכל העולם כולו, עליו המליצו "כל הפושט יד נותנים לו", שאפשר לפעול ביום זה כל מה שצריך.

המעמד התקיים בצוותא עם חבורות הבחורים, שיצאו בחצות הלילה אל השדה, לשפוך שיח לפני המלך - מלכו של עולם, כנהוג מקדמת דנא ב"מורשת הנחל", ולאחמ"כ התפללו תפילת שחרית בצוותא בהיכל ביהמ"ד הגדול ברסלב מא"ש, בהתרוממות הלב, בכח ובכונה.

לאחר התפילה הסבו לסעודת פורים דפרזים, על יד שולחנות ערוכים בטוב טעם לכבוד היום. במהלך הסעודה השמיע ראש החבורה הר"ר זאב שווארץ הי"ו דיבורים נלהבים בגדולת הצדיק רבינו הקדוש, שאמר כי ביום הפורים "שטייט איין נחמן ביי מרדכי", שאורו מתפשט יחד עם אורו של מרדכי הצדיק - הרב חסד, המגלה לכל אחד שלא יפול מכל מה שעובר עליו, אלא יתחזק על עמדו בכל מצב שהוא, להתחיל מחדש בהתחלה חדשה לעבוד את השי"ת באמת ובתמים, כשהוא מאריך בשיחות נעימות ומילתא דשטותא כי' ה' הטובה עליו.

בסיום יצאו בריקודים עליזים ושמחים לכבוד היום, ויצאו משם מלאים וגדושים בהכנה רוחנית נפלאה, כראוי לברסלב רחסידים, לקריאת המגילה ושאר מצוות יום הפורים, לקיים אותם כראוי וכנכון.

חבורה שבועית לחברי כולל שביעית

בעקבות הדרישה מהאברכים החשובים הלומדים בכולל שביעית המתקיים בשעה בהן מתקיימות בד"כ החבורות השבועיות, התייסדה חבורה מיוחדת לחברי הכולל.

החבורה מתקיימת מדי ליל שישי, תיכף בסיום סדר הכולל, בהיכל עז"נ הישן. מידי שבוע בא משפיע ודרשן אחר לשאת מדברותיו בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו.

האחראי הינו הר"ר אלכסנדר שפירא, 05832-63175

בזכותם
הפעילויות צועדים קדימה!

הזרמים
קבועים:

”להקביל פני רבו ברגל”

כלל אנ”ש מתאחדים

ביום שני - ב' דחווה”מ הבעל”ט במעמד ”כינוס חג” ארצי בהשתתפות זקני וחשובי אנ”ש שליט”א

כאשר אנו עומדים לקראת התחלת חלק חושן משפט בסדר לימוד הפוסקים היומי, בו לומדים שני הלכות ליום בשלשת חלקי השו”ע שאינם נלמדים בדרך כלל, ה”ה; יו”ד אהע”ז וחו”מ, נועדנו עם הרה”ג ר' בצלאל גלינסקי שליט”א מי שייסד את מכון ”השו”ע המבואר” להנגיש את הלימוד החשוב הזה לכל אחד, ע”י עריכת ביאור משולב בתוך השו”ע והרמ”א, הכולל הקדמות נצרכות והבנה בסיסית בהלכה הנלמדת, למען ירוץ בו הלומד, לקבל הימנו עצה ותושיה, כיצד להתחזק לקיים את רצונו הטהור של רביה”ק ללמוד כל יום פוסקים חוק ולא יעבור.

ראשית שאלנו:

■ זכיתם להיות שותף לדבר מצוה יחד עם פעילים אנ”ש העמלים זה קרוב לשני עשורים, להחדיר את ענין לימוד ההלכה בקרב אנ”ש ע”י לימוד שני סעיפים ליום, וכמו שכותב רביה”ק ללמוד ד' חלקי שו”ע על הסדר, כלשונו (שיחה”ר כ”ט): וראוי ללמוד כל הארבעה ”שולחן ערוך” כולם מראשם עד סופם כסדר, והשאלה המתבקשת היא, מדוע אכן סדר לימוד זה הינו רק על שלשת החלקים; יו”ד, אהע”ז וחו”מ, למה נגרע חלקו של שו”ע או”ח?

תשובת הרה”ג ר' בצלאל שליט”א: אז באותם הימים, בעת ייסוד סדר הלימוד הזה, היה ניכר הצורך במיוחד בשלשת החלקים

בודאי שאין זמן מתאים יותר מימי חול המועד שניתנו לעסוק בתורה, להתקבץ ולהתוועד יחד, וכך נזכה בעז”ה גם השנה נזכה להחזיר עטרה ליושנה, להתוועד יחד אנשי הצדיק מכל רחבי ארץ הקודש, אברכים ובחורים מבוגרים וצעירים, לשמוע שיחות ודיבורים מתורת רביה”ק ותלמידיו, כפי שנמסרים ע”י זקני וחשובי אנ”ש, להלהיב את נפשינו ורוחינו בנועם עצותיו הקדושות והנוראות ולהלהיט נשמותינו בתפילת מנחה וערבית ולאחריה ”ספירת העומר” בכח והתהלהבות כפי שראינו תמיד אצל אנ”ש.

סיום שו”ע אהע”ז והתחלת חו”מ - במסגרת שני הלכות בכל יום

כינוס החג ייערך בשילוב חגיגת סיום חלק אבן העזר והתחלת חלק חושן משפט בסדר לימוד הפוסקים היומי - שני הלכות ליום, כפי שנתקן מקדמת דנא ע”י זקני וחשובי אנ”ש, לקיים את רצון רביה”ק ללמוד ארבעה חלקי שו”ע על הסדר, כלשון רביה”ק: ”וראוי ללמד כל הארבעה חלקי ”שולחן ערוך” כולם מראשם עד סופם כסדר”.

פרטים מלאים על סדר המעמד בקול מורשת הנחל” 02.505.6343

ויהי רצון שיהיה כינוס זה לשם שמים, לפאר ולרומם שם רביה”ק ביתר שאת, להתחזק לילך בדרכיו ועצותיו הקדושים לטוב לנו כל הימים.

להחזיר עטרה ליושנה

התרגשות מרובה נוכח הבשורה המרנינה אצל חסידי ברסלב ברחבי ארץ הקודש, על ”כינוס חג” ארצי שיתקיים בעז”ה ביום שני, ב' דחול המועד פסח הבעל”ט, בהיכל ביהמ”ד ברסלב מא”ש, בעיה”ק ירושלים ת”ו.

עוד זכורנו לטובה הכינוסים המרוממים לפני שנים לא רבות, כינוסי חג לכלליות אנ”ש, שהתקיימו באותן שנים בביהמ”ד ”אור אברהם”, פעמיים בשנה: בחג הסוכות ביום הילולת רביז”ל ובחג הפסח.

”אי אפשר היה להפסיק זאת” מעידים המבוגרים שבחבורה, ”היינו יושבים בשיחת חברים נפלאה, מחזקים ומעוררים איש את רעהו בדרכי ועצות רביה”ק ותלמידיו, מעלים שיחות ודיבורים על חג הפסח, או שאר דיבורי התחזקות שהעלו בחיכם החברים היקרים. אלמלי שצריכים לסיים את תפילת המנחה עם שקיעת החמה, כנפסק בשו”ע היינו יושבים כך ומשוחחים כל הלילה...”

”היו אלה כינוסים שלא מעלמא הדין”, מגולל אחר מזכרונותיו, ”כאשר מכל קצוי הארץ באו להתאסף, להקביל פני רבו ברגל, זאת כפי שרבינו מגלה לנו ע”י ששומעים ולומדים את תורת הצדיק, ואכן רוחו של רביה”ק החופפת על המשתתפים, הורגשה שם בעליל... אויר הנח והזך, אהבת חברים, השמחה לפגוש את אנשי הצדיק, גם כאלו המתגוררים בערים אחרות ואינם מוכרים כל כך, אך הרי כולנו בני איש אחד נחנו, המסתופפים בצילו של האילן הגדול - רבינו הקדוש זיע”א.”

האלו שאין יד הכל ממשמשת בהם, לעומת שו"ע או"ח הנלמד כסדר בזכות חיבור המשנה ברורה. ואכן זכינו בשנים האחרונות שהמשפיעים המסורים מאנ"ש החדירו את סדר לימוד "עמוד היומי" שנתייחד ע"י מרן הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל.

זאת ועוד, בחלק או"ח, שרוב ככל הלכותיו נחוצים לחיי היום יום, אי אפשר להסתפק בלימוד שו"ע ורמ"א לבד שכן יש לדעת את דברי הגור"כ והאחרונים להלכה למעשה.

ובכל זאת, מקוים אנו בעז"ה, כשיזכנו השי"ת לגמור את הביאור על חלק חו"מ ויו"ד, נמשיך הלאה גם על חלק או"ח להביא לפני הלומדים את הדבר השלם, ונוכה כולנו להגדיל תורה ולהאדירה ללמוד תורה לשמה, כדי לעשות נחת רוח להשי"ת ולהוציא שכינתא מגלותא ע"י לימוד הפוסקים שהוא מברר הטוב מן הרע.

■ במה ניתן לחזק את אלו שאינם זוכים לשמור על קביעות ויכול לעבור עליהם כמה ימים מבלי ללמוד את שני הסעיפים?

תשובת הרה"ג שליט"א: רביז"ל כבר חיזק אותנו על חשיבות השיעורים קבועים בלימוד התורה, וז"ל (שיחות הר"ן י"ט): "ואמר, נכספתי מאד להמשיך את העולם אל עשיה שיהיה חיוב אצל כל אחד ואחד ללמוד כך וכך בכל יום ולא יעבור וכיוצא. ואמר, שאפילו אותן האנשים הרחוקים מן הקדושה מאד שנלכדו במצודה רעה עד שרגילין בעבירות חס ושלום רחמנא ליצלן רחמנא לשיזבן, אף על פי כן הכח של התורה גדול כל כך, עד שיכולה להוציא אותם מן העבירות שרגילין בהם חס ושלום. ואם יעשו להם חוק קבוע וחייב חזק ללמוד בכל יום יום כך וכך, יהיה איך שיהיה, בוודאי יזכו לצאת ממצודתם הרעה על ידי התורה כי כח התורה גדול מאד".

ומחמת גדולת וקדושת השיעורים קבועים כאמור, נלחם בהם היצר בכל כחו, וכמו בכל עניני עבודת ה' צריך להשתמש הרבה עם ענין ההתחזקות ולא להתפעל מנפילות, וגם אם פעם פעמיים לא עמד בסדרים הקבועים, יחזור להתחזק ולהתחיל בסדר הקבוע.

ומענין לענין, כאשר אחד תופס עצמו באמצע המחזור, ודברים אלו מוסבים לא רק על סדר לימוד ה"פוסקים היומי" אלא בכל סדר יומי, אם זה הדף היומי בגמ' או סדרי הלימוד בספרי רבינו וכדו', כאשר חסר לאחד לימוד של כמה ימים או יותר, אזי העצה

היעוצה כשחוזר לסדר הלימוד בקביעות, לא לנסות להשלים חורים, שכן כידוע דבר זה הינו פתח פתוח בטוח לכישלון, אלא יציין מה שהחסיר ויתחיל היכן שעומדים שם היום. ורק לאחר שסיים את חוק היום יכול לחזור לאחור להשלים את החסר, כפי מיסת הפנאי.

ובזה ירוויח בכפליים, כאשר יצטרף לכה הרבים יזכה לעמוד על עמדו להמשיך בסדר היומי בקביעות.

■ זכינו ב"ה להתחזק בסדר הלימוד הנחוץ הזה, של שני הלכות ליום בחלק אהע"ז, זאת הודות לפרסום הנרחב שעשיתם על כך, והביאור הנפלא היו"ל ע"י בשם "השו"ע המבואר", אך בכל זאת יש הרגשה כי החלקים האלו, במיוחד אבן העזר שלמדנו בשנים האחרונות, קשים מדי בשביל 'לחטוף' שני סעיפים ליום, וחושבנו כי בשביל להבין היטב את הנלמד יש לקבוע סדר לימוד מיוחד על כך, הלא כן?

תשובת הרה"ג שליט"א: הצדק אתך, כי אכן, לפעמים יש הרגשה שכדי ללמוד שתי סעיפי שו"ע מספיק להקדיש לזה שתיים שלש דקות אחרי התפילה, כאשר כבר מזדריזים

לחטוף 'שמירת הזמן' בכלל... יתכן כי בחלק אורח חיים ויורה דעה זה כך, אולם באבן העזר וודאי שאין זו הדרך, שהרי רוב המושגים חדשים לגמרי לרוב הלומדים, וגם כעת שמתחילים חושן משפט; על אף שהרבה מושגים מוכרים מלימוד המסכתות השייכים לכך בישיבות, אך בכל זאת, צורת סיכום ההלכה כפי שהיא מובאת בשולחן ערוך, מצריכה יותר ריכוז, ומי שרוצה באמת להבין מה שלומד ולא רק לסמן 'וי' שלמד את שתי הסעיפים של יום זה, ראוי ורצוי להקדיש לפחות עשר דקות ביום, כדי שיוכל להתרכז ולהבין מה שלומד.

וכאן אתנו להדגיש, כי בסעיפים ארוכים [שמצויים ביותר בחושן משפט], מומלץ למי שרוצה לתפוס היטב את מהלך הסעיף, לקרוא קודם את כל הסעיף של השו"ע והרמ"א בלי הביאור, לנסות להבין מה כתוב כאן, ואח"כ לקרוא שוב את השו"ע והביאור, בזה תתבהר לו התמונה הכוללת, עם הטעמים ותוספת הפרטים שהובאו בביאור.

■ מהו אכן ההבדל בין חלק אבן העזר לחושן משפט?

תשובת הרה"ג שליט"א: אבן העזר כיון שרוב הלכותיו אין נוגעים לכל אדם, אלא רק לרבנים ודיינים, וכמו שידוע ההלכה 'מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהיה לו עסק עמהן', לכן קשה יותר להתחבר ללימוד זה, כמו שקשה ללמוד קדשים וטהרות בזמנינו, כיון שזה לא נוגע למעשה. משא"כ לימוד חושן משפט, אע"פ שודאי שאדם אסור לו לפסוק לעצמו מלימוד שו"ע בלבד בלי לימוד כל הסוגיא ולהיות בקי בכל פרטי הדינים והסברות ולדעת לדמות מילתא למילתא, מ"מ כמו שכל בחור ואברך יודעים שצריך ללמוד היטב הלכות שבת, לא כדי לפסוק לעצמו כשמגיע לפניו שאלה, אלא כדי לשים לב שיש כאן מקום בכלל לשאלה, ובלי ללמוד הלכות שבת לא יודעים בכלל שיש איזה שאלה על המעשה שלפניו. הוא הדין בענין לימוד חושן משפט, אע"פ שישנם חלקים שנוגעים בעיקר לדיינים ולב"ד, מ"מ רוב ככל שו"ע חושן משפט נוגע לכל אחד במשך החיים, רק לא שמים לב שיש בכלל שאלה, הן בעניני אונאה, השבת אבדה, שכירות פועלים, גניבה וגזילה, שומרים ושאלה, נזיקין, ועוד ועוד, ומי שיעבור היטב על כל השו"ע עם הבנה, ודאי יגלה כל מיני דברים שבכלל לא חשב שיש בזה בכלל בעיה.

בית החכמים
אברכים ויחידי
זקנים עם נשים

בנינו רוג ארצי
והקבלת פני רבו ברנל

שיתקיים בעז"ה
ביום שני
ב' דחה"ט פסח ה'תש"ט
בשעה 5.00 אה"צ
בבית המדרש הגדול בנא"ש
בית ירושלים תוככי"ש

הכרנה לפורים

ב"שיבת ערב - מכינה לשיבה" קיימו "הכנה דרבה" לימי הפורים בהכוונתו של ראש החבורה הר"ר בנימין פראנק הי"ו ובדרכו הייחודית, שהחלו עם כניסת ראש חודש אדר השני, בסדרי לימוד מרוממים בתענית דיבור ובקול. כמו"כ אמרו מדי יום ליקוטי תפילות לפורים ואח"כ השמיע בפניהם ראש החבורה דיבורי התעוררות על שגב גדולת קדושת ימי הפורים.

בבוקרו של יום הפורים דפרזים קיימו "מסיבת פורים" רבתית, בראשות ה"פורים רב" כנהוג, כשבחורי החמד באו מחופשים כל אחד כיד ה' הטובה עליו.

בתוך כך, מתעוררים יחד עם ראש החבורה להזכיר לעצמו יום המיתה, כולם נשכבים על הארץ עם טליתים, האורות נסגרים וראש החבורה מעורר אותם לתאר לעצמם באופן מוחשי, כי עוד יבוא יום וכולנו נשכב עם הרגליים לדלת, וחייבים לנצל את ימי חלדינו על הארץ לחטוף עוד ועוד תורה ותפילה ומעשים טובים.

לאחר מכן מתחזקים לקום, ויוצאים בריקודים עליזים לקול צלילי כלי זמר לכבוד היום, להתכונן בשמחה דקדושה לקריאת המגילה ושאר מצוות היום, להתחדש מעכשיו להתקרב אל רביה"ק בתמימות ופשיטות.

■ א"כ נרשה לעצמינו לשאול: וכי לא עדיף ללמוד בספר קיצור שולחן ערוך, שכידוע המחבר כלל מכל ארבעת חלקי שו"ע הנצרכים לכל אחד?

תשובת הרה"ג שליט"א: לבד מה שעצם מחשבה זו אינה נכונה כלל, שכן מלימוד קיצור שו"ע אי אפשר לדעת הלכות חושן משפט, הרי ניתוסף לכך שעיקר ענין לימוד שתי הסעיפים ליום, הוא לא רק כדי לדעת שו"ע, אלא לקיים ציווי רביה"ק, וזו כידוע אחת מההלכות המבוררות שיש לנו מרבינו השייכות לכל יחיד ויחיד.

הן אמת כי לפי דברי רבינו בשיחה"ר, כשאין פנאי, מספיק ללמוד הלכה בשו"ע בכל מקום שהוא, אבל כמו שהבאנו לעיל, עיקר רצונו ז"ל היה לימוד 'כל' השו"ע על הסדר, וזה ודאי לא מקיימים בלימוד הקיצור שו"ע.

■ ולסיום: הביאור אכן מאוד ברור ותמציתי אבל מה אעשה ש"איני מתחבר" לחו"מ?

תשובת הרה"ג שליט"א: הרגשה זו מגיעה מתחושה מוטעית, כי חושן משפט שייך רק לדיינים מופלגים וכו' וכו', אבל כמו שכל בחור וכל אברך לומדים מסכתות מסדר נזיקין בישיבות ובכוללים, בעיון והבנה נפלאה, מבלי להתלונן כי אינו מתחבר ללימוד זה... ואדרבא הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות, היינו שעי" לימוד הלכות אלו מקבל חשק וגישמאק לשאר חלקי התורה.

זאת ועוד, כאשר לשון המחבר בשו"ע מבואר ומפורש בהבנה ברורה, ומתורגם להלכה מסודרת, ודאי אפשר ללמוד גם את ההלכות בחושן משפט ולהרגיש 'מחובר'... ולא נחש, כי אכן יש כמה סימנים קשים ויש כאלו שאינם מתחברים כ"כ לסימנים אלו, אך אין צריך לעשות עסק מהם, אלא העצה היא ללמוד את אלו הסימנים כפי היכולת וההבנה, ולהמשיך הלאה לסימנים הבאים, העיקר לשמור על הקביעות היומית.

וזה התשובה גם לבחורים וכל אלו השואלים: "מה לי ולהלכות של חושן משפט". כמו שנתבאר, כי ההלכות של חו"מ קשורים לכל אחד באשר הוא, וגם בחור שאינו מתעסק במשא ומתן, מזדמנות לו אין סוף שאלות בחושן משפט, כגון: דיני שאלה ושמירה, נזיקין, אונאה, ושאר דיני מקח וממכר כשהוא קונה חפצים שונים או מוכר לחבירו.

ורק ע"י לימוד יום יומי נזכה להיזהר מלבוא לידי מכשול. וכמו שאומרים בשם אבי מורי ר' יענקלה זצ"ל, שההלכות של חלק או"ח - רובם מצוות מדרבנן, דו"ק ותשכח, ובכל שאלה שנוצרה רצים לשאול את הרב. משא"כ בהלכות של חלק חו"מ - רובם מצוות דאורייתא, וכל אחד פוסק לעצמו מסברא...

יתן ה' שנזכה להיות שמור בממונו של הזולת, ונזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

מסיבות פורים בהבורות הנערים

בחבורות הנערים, במסגרתה עמלים במשך כל השנה כולה הנערים היקרים שיחי, בעמל התורה הק' ומקנים להם מידות טובות ודרך ארץ, בדרכו הסלולה של רביה"ק ותלמידיו זיע"א, אזי כאשר מתקרבים ובאים ימי הפורים הק', מתכוננים בסילודים לקראת ימי השמחה, כאשר גילה רביה"ק כי עכשיו כל ההתחלות מפורים, ואפשר לקנות קנין נצח בעבודה קדושה זו - עבודת השמחה, שכידוע באמצעה מקבלים הרבה חשק לכל שאר עבודת ה'.

וכמו שצויה מוהרנ"ת לבנו: וְעַתָּה בְּנֵי שְׂמֵעַ בְּקוֹלִי לְאֲשֶׁר אָנִי מְצַוֶּה אוֹתְךָ, וְתִשְׁמַח עִצְמְךָ בְּכָל מָה דְאֶפְשָׁר, בְּפָרֵט כִּי יְמֵי אֶדָר נִכְנָסִין, שְׂצָרִיכִין לְהַרְבּוֹת בְּשִׂמְחָה. וְתִתְחִיל מְעַתָּה לַעֲשׂוֹת אַחֲשׁוּרוֹשׁ שְׂפִיל וְקִבְצָן וְעוֹשֶׁר שְׂפִיל, וְקִיץ וְחוֹרֶף שְׂפִיל, וְשָׁאֵר מִיְּמֵי שְׂפִיל וְצָחוּק... וְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, כְּלָם חוֹבָה מְטַלֵּת עֲלֵיהֶם לְהַרְגִיל בְּשִׂמְחָה, עַל יְדֵי כָּל מִיְּמֵי דְשְׁטוּתָא, וּבְפָרֵט בְּפוֹרִים בְּעִצְמוֹ תְהִיָּה אֵךְ שְׂמִיחָה. אוֹן טְאֲקֵי פְּאָרְט הָאֵפ. פְּאָרְט אוֹן פְּאָרְט אוֹן פְּאָרְט" (עלים לתרופה), מקיימים זאת כפשוטו, והמשגיחים המסורים עמלים שעות ארוכות להכין 'הצגה' מושקעת בפני הנערים, להנאתם ולשמחתם, וגם ללמדם דרכי חיים, כאשר מציגים לפניהם סיפורים ועובדות מרביה"ק ותלמידיו, אשר בראותם את הסיפור חי ומוחשי זה נכנס עמוק בלב ודברי המוסר, ההתעוררת והירא"ש הבאה מן הצד מובלעת בין המילתא דשטותא, נחרט בעצמות בענין אחר לגמרי.

חבורות הנערים ירושלים

התקרבותו של מוהרנ"ת, כיצד הוא נכנס לעזר"נ ונרדם תוך כדי כביה על מצבו, ורביה"ק בא עליו בחלום כשהוא מנסה לטפס על הסולם והוא נופל פעם אחר פעם, ואומר לו "יונגערמאן, דראפע זאך אוֹן האלט זאך".

הנערים נהנו מאד, ויצאו משם מחוזקים להתחזק בכל מה שעובר עליהם, לאחוז עצמם בדרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו.

השירה והזמרה הבוקעים בחלל האויר ומקפיצים את כולם טפחיים ויותר מעל הקרקע.

הצגה "סיפור התקרבות של ר' נתן"

לאחר מכן התקיימה ההצגה שם הציגו המשגיחים יחד עם האברך היקר הר"ר שמואל מאיר אנשין הי"ו, סיפור

מסיבת פורים

במוצאי תענית אסתר, התקיימה בחבורות הנערים ירושלים מסיבת פורים רבתית, כאשר הנערים באו כולם מחופשים לכבוד היום, ולאחר לגימה ומטעמת השמיע המשגיח כמה דיבורים קצרים על שגב גדולת יום הפורים, וכולם יחד פצחו בריקודים שמחים ועליזים לקול צלילי

חבורות הנערים בי"ש

לחבירו' שלא לצער ולכאוב לזולת, גם כאשר הדברים נעשים כאילו ב'צחוק' וברוח ימי הפורים.

לאחמ"כ נערכה ע"י המשגיחים המסורים 'הצגה' מסיפור שקרה בתחילת שנות קם המדינה הציונית, כאשר בדרכי מרמה העבירו על דתם רבים מאחב"י התימנים רח"ל, ואחד הילדים שזכה כעבור שנים לגלות את מקור חוצבתו לשמחת כל משפחתו.

הנערים חזרו אל ביתם בהנאה מרובה, מעודדים ומחוזקים בשמחת יהדותם על שזכינו להתקרב לרבינו.

הפירוורים הנופלים בשעת האכילה וכו', וכך ברוב חכמתו ובצעד אחד צעד זכה להחזירו לחיק אביו ולשפיות דעתו.

הנערים נהנו מאד בהפנימם כיצד אי אפשר להינצל מכל מיני רוח שטות הסובבים את האדם כי אם ע"י דרכי ועצות רביה"ק ותלמידיו.

מסיבת פורים

כמו"כ בליל שלישי - י"א אדר ב', התקיימה מסיבת פורים ברוב פאר והדר, בהשתתפות חבורות הנערים מביהמ"ד "נחלת חן" יחד עם חבורות הנערים מביהמ"ד "אנשי הצדיק". כאשר מנהל חבורות הנערים הרה"ח ר' בנימין ויצהנדר שליט"א פיאר בהשתתפותו, ונשא דברים קצרים לפני הנערים בשגב קדושת ימי הפורים והזהירות הנצרכת באופן מיוחד, להיזהר ביותר ב'בין אדם

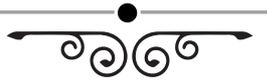
משנכנס אדר מרבין בשמחה

בחבורות הנערים "אנשי הצדיק" הזדרזו המשגיחים המסורים כבר בר"ח אדר להנאות את הנערים, וערכו לפניהם 'הצגה' מהסיפור שסיפר רביה"ק על בן המלך שנכנס בו רוח שטות כי הינו עוף הנקרא "הינדיק", וככל שניסו להוציאו מכך לא עזר שום דבר, עד שבא חכם אחד וישב יחד אתו מתחת לשולחן ואכלו את

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

לידידנו ותומכינו היקרים לרגל השמחה במעונם

להולדת הבנות

ר' מרדכי דוד בלום, י-ם

ר' צבי קרמר בי"ש

ר' נחמן בר"ש אטינגר בי"ש

ר' יצחק לבובסקי בי"ש

ר' אברהם קירשבוים בי"ש

לאירוסי הצאצאים

ר' ראובן שיף, י-ם

ר' נחמיה בר"י חשין, ב"ש

ר' צבי אריה מיימון, י-ם

ר' ישראל נחמן רוזנבלט, בי"ש

ר' אלכסנדר פראנק, בי"ש

ר' אשר הורביץ, בי"ש

ר' אברהם דוד אנשין, בי"ש

ר' משה אייזיק שפירא, י-ם

ר' שרגא זילרמן, ב"ב

ר' נחמן שור, ב"ב

ר' נתן ברגשטיין, ב"ב

להולדת הבנים

ר' יעקב צבי אטינגר, י-ם

ר' אלעזר מרדכי חשין, י-ם

ר' ישראל שווארץ, בי"ש

ר' אברהם יצחק ווייספיש, בי"ש

ר' נחמן פלדמן ב"ב

ר' שלמה יחיאל גלבך ב"ב

ר' נחמן הרצברג ב"ב

ר' שלום ליכטר ב"ב

ר' חיים מאיער בי"ש

להיכנס בנם לעוה"מ

ר' בנימין פראנק, י-ם

ר' ראובן שיף, י-ם

ר' נחמן אטינגר, בי"ש

ר' יוסף חשין, בי"ש

ר' יניב דושי, ב"ב

לנישואי צאצאיהם

ר' אברהם צוקר, ב"ב

ר' אברהם פרידברג, ביתר

ר' ברוך לב, בי"ש

ר' אהרן בצלאל רבינוביץ, בי"ש

ר' נחמן קעניג, בי"ש

ר' נועם בראנד, בי"ש

ר' נחמן ישראל טורץ, בי"ש

ר' גדליה ליכטר, בי"ש

ר' אברהם מנדליאל, בי"ש

ר' עקיבא גלנדור, בי"ש

ר' עמרם אנשין, בי"ש

ר' שלום מייקוף, ב"ב

ר' נטע זאב בינדר, ב"ב

ר' דוד הרמתי, ב"ב

ר' משה ביטון, בי"ש

ר' צבי ליברמנש, בי"ש

לנישואיהם בשעטומ"צ

ר' נחמן צוקר, ביתר

ר' ישראל מנשה מינצברג, י-ם

ר' שמחה בורשטיין, י-ם

יה"ר שיזכו לרוות מלא חפניים נחת דקדושה מכל יו"ח בדרכו הסלולה של רביה"ק המסורה לנו מדור דור, לגדלם ולחנכם לתורה ולחופה ולמעש"ט, לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה לתפארת כרם בית ישראל ולתפארת שם רביה"ק, מתוך הרחבת הדעת וסייעתא דשמיא בכל מעשי ידיהם אמן

יֵאֶסְפוּ כָּל הַעֲדָרִים

וְגִלְלוּ אֶת הָאֶבֶן

מֵעַל פִּי הַבְּאֵר

וְהִשְׁקִינוּ

הַצֵּאֵן

חבורות הבחורים
דחסידי ברסלב
שע"י מורשת הנחל

קולמוס הלב

מכתבים והרגשי הלב
מבחורי החמד שיחי'

לא נותר לי אלא לייחל ולהתפלל שחפץ ה' בידכם יצליח, וזכרו היטב את הכתוב "אם קטן אתה עיניך, ראש שבטי ישראל אתה", חזקו ואמצו!

אחד מן החבורה
בית שמש

שמחה והתרגשות בליל שבת התאחדות

ברצוני להביע את השמחה וההתרגשות שחוויתי בליל שבת התאחדות המרומם, שאני מרגיש השפעתה עד היום.

ראשית באנו לביהכ"נ "צעהלים" בבתי אונגאריין, שם התפללנו בהתלהבות ושמחה גדולה, לפני קבלת שבת שמענו קשתו של ראש החבורה הר"ר ראובן שיף שליט"א שדיבר מענין השמחה, וקישר את ענין ההתאחדות והשמחה עם פרשת השבוע - ויקהל, המדבר בבניית המשכן, שכל אחד הביא כפי יכולתו וזה נשאר קבוע לעולמים, וזהו ענין ההתאחדות.

אח"כ הלכנו למקום הסעודה וכאשר באנו מצאנו שולחן ערוך בכל מיני מאכלים ומטעמים, והתחלנו בהתלהבות גדולה שלום עליכם ושאר הזמירות, לאחמ"כ אמרנו יחד את הזוהר לשב"ק.

ראש החבורה הר"ר נחמיה חשין שליט"א קידש על היין, ונטלנו ידים לסעודת שב"ק. באמצע הסעודה דרש ראש החבורה בנושא השמחה, ואח"כ שאלה שאלה: "איך קמים בבוקר בשמחה?" וכמה מהחברים ענו כי כשהולכים לישון בשמחה אזי קמי בשמחה. אחרים ענו כשנזכרים בעלמא דאתי זה מביא לידי שמחה, וכך דברינו הרבה על השמחה ואח"כ המשכנו לשיר את המזירות בהתלהבות גדולה, ואח"כ המשכנו את הסעודה, לאחמ"כ המשיך ראש החבורה ודיבר אתנו הרבה על שמחה ושאלו עוד שאלות על עבודת השמחה וכל החברים העלו את תשובתם.

לאחמ"כ בירכנו ברכת המזון ויצאנו בריקוד קודש בשמחה נפלאה. ויצאנו יחד כל החבורה אל עבר ביתו של הר"ר אליעזר קירשבוים, להודות לו על כל המאמצים שהשקיע בהכנת הסעודה. וחזרנו הבית מלא שמחה וחיות.

וכאן אתי להודות לכל המארגנים החשובים ולכל העוסקים במלאכת הקודש, זכות רביה"ק תגן עליהם שיתברכו בכל מילי דמיטב.

צבי צוקר
ירושלים

מסע זה, הינו פנינה יקרה מאין כמוה, ימים קדושים שמקנים בנפש הבחורים מושגים שמלווים אותם בע"ה למשך כל החיים

בס"ד, ערבי פסחים תשפ"ב
לכבוד הנהלת מורשת הנחל
שלום וברכה

בפרוס חג הפסח, חשתי חובה וזכות להעלות על הכתב את רחשי ליבי השמורים איתי כמה שנים, כאשר כל שנה הכרת הטוב שאני חש כלפיכם עולה וגוהה.

האמנם הייתי צריך להתחיל להודות למע"כ על כל המפעל האדיר של "מורשת הנחל" אך אני בטוח שכמה שאכתוב לא אגמור להודות ולהלל, לכן בחרתי נקודת אור אחת, שהיא נקודה מרכזית, וממנה תוכלו להקיש לשאר הפעילויות הברוכות שנעשים תמידין כסדרן.

והיא: "מסע שלושת ימים" המשולב עם "שבת התעלות" שמתקיימת מידי שנה בסוף ימי בין הזמנים ניסן לחבורות הבחורים.

מסע זה, הינו פנינה יקרה מאין כמוה, ימים קדושים שמקנים בנפש הבחורים מושגים שמלווים אותם בע"ה למשך כל החיים; שפיכת הלב בקברי הצדיקים, התפילות בכוח, החצות, סעודות השבת ברוב פאר והדר - דבר שמחדיר מושגים אמיתיים איך לענג את השבת כראוי וכנכון, שיחות החברים, הזמירות, אהבת חברים וכל התוכניות המגוונות, ואטו כרוכלא ליחשיב וליזיל.

מפליא לראות איך העוסקים במלאכת הקודש חושבים על פרט ופרט, באמת אין מילים איך להודות לר' אליעזר קירשבוים הי"ו והצוות הנפלא, שלא חוסך כל מאמץ, בכדי שכל בחור ובחור יחוש שחשבו עליו אישית.

ייתכן מאד כי ראשי החבורות היקרים ובמיוחד העומד בראשה ר' ראובן שיף שליט"א, שעמלים להצלחת פרויקט זה, מרוב עבודתם חשים סוג של נטל וקושי, ואכן בטוחני כי כזה פרויקט לא יכול להצליח ללא שעות רבות של תכנון, ועמל יגע ויזע, אבל חושבני שאם הייתם יודעים כמה ענק הדבר, בוודאי היה מקל מעליכם.

אני שב"ה כבר התחנתני, עדיין מרגיש בתוך תוכי העונג הגדול מימים אלו, ואני משתוקק גם עכשיו לזכות להיות חלק מטוב שכזה, אך לכל הפחות תשמשו בשבילי כשליח, לומר לבחורים היקרים: "נצלו זמנים אלו שלא חוזרים על עצמם, ועל זה אפשר להמליץ את הכתוב 'שמח בחור בילדותך' לנצל כל רגע ורגע מימי התעלות אלו.

אין לי ספק שיש כאן סייעתא דשמיא מיוחדת שמלווה אתכם בכל הפעלים העצומים של "מורשת הנחל" ובפרט בפרויקט ענק זה, ורואים עין בעין כי דבר מדברו של רביה"ק אינו שב ריקם, כמו שאמר: "מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם".

מעמדי "הכנה דרבה" לימי הפורים הק'

במשך כל ימות השנה, הרי שכשעומדים לקראת יום נשגב וקדוש - יום הפורים, שבו משולבים יחד עבודות אלו באופן מיוחד, אי אפשר שלא לבוא אליו בהכנה יתירה של תפילה והתבודדות, להכין את הלב והנשמה לקבל את אור ימי הפורים הק' המאירים בכל העולמות באופן בל יתואר.

לשם כך קיימו חבורות הבחורים מעמד "הכנה דרבה" מיוחד במינו, כאשר יצאו בחצות ליל תענית אסתר אל השדה לקיים עצת הנייעור בלילה, כמו שפירש החסיד ר' פנחס מקיבליטש את הפסוק "ויהאב המלך - זה מלכו של עולם, את אסתר - זו ההתבודדות שמקיימים בהסתר, מכל הנשים - היינו מכל התפילות האחרות. וכך עמדו הבחורים למשך כשעה בצעקה וזעקה "הצילני מקליפת המן עמלק וזכני לקדושת מרדכי ואסתר", "הטעימני טעם קדושת יום הפורים".

לאחר מכן המשיכו אל עבר קבר רחל אמנו, שם אמרו יחד את התפילה לפורים ברוב רגש והתעוררות, ולאחריה התפללו תפילת שחרית והסליחות בכח ובכוונה.

הבחורים חזרו אל ביתם מלאים וגדושים בהכנה רוחנית נפלאה, כראוי לברסלבר חסידים, לקריאת המגילה ושאר מצוות יום הפורים, לקיים אותם כראוי וכנכון.

חבורות ישיב"ג החסידיות

מסיבת ראש חודש אדר

בצהרי יום החמישי - ר"ח אדר ב', התקיימה מסיבת ר"ח לבחורי החבורות.

המסיבה התקיימה בשעות הצהריים, זאת כדי שלא להפריע לסדרי הישיבה בשעות הערב, כאשר רצו להאריך קצת בריקודי שמחה לכבוד היום.

במהלך המסיבה השמיע הגה"ח ר' יעקב שלמה מוזסון דברי הכנה נפלאים לקראת ימי הפורים בשילוב דיבורי חיזוק מכבשונו של רביה"ק ותלמידיו, לדעת כי כל אחד בכל מצב שהוא יכול להתחיל ביום זה בהתחלה חדשה ונפלאה, לעבוד את השי"ת ולהיות יהודי כשר באמת, כרצון רביה"ק.

לאחמ"כ פצחו הבחורים בריקודים שמחים ועליזים למשך שעה ארוכה, על שמחת יהדותינו ולהמתקת הדינים.

ה'הכנה דרבה' המסורתית של "מורשת הנחל", זאת בעקבות קיום מסיבות הפורים בהיכלי הישיבות הק' בליל זה בדרך כלל, אך השנה לאור בקשתם של בחורים רבים שלא היו מוכנים לוותר על כך, ובעקבות פעילי חבורות האברכים שנרתמו לצרף גם את האברכים למעמד מרומם זה, יצאו האגרות השניות אל כל הבחורים והאברכים על קיום מעמד "הכנה דרבה" כמקדמת דנא.

בחצות ליל פורים דפרזים, על אף הקור העז ששרר בחוצות ירושלים, התאספו קרוב לחמישים בחורים ואברכים לצאת השדה, לקיים עצת הנייעור בלילה, לעמוד לפני המלך - מלכו של עולם, ולהתחנן לפניו על עמו ישראל שיקרבנו לעבודתו, לצעוק ולזעוק "הצילני מקליפת המן עמלק וזכני לקדושת מרדכי ואסתר".

בתום שעת התבודדות וריקוד של שמחה על הזכיה הגדולה, נסעו אל מערת הכהן הגדול שמעון הצדיק, שם אמרו בצוותא בהתעוררות רבה את התפילה הנפלאה לפורים ותיקון הכללי, ולאחמ"כ חזרו לביהמ"ד הגדול ברסלב מא"ש, לתפילת שחרית בצוותא בכח ובכוונה, כראוי ביום נשגב זה, שבו מאיר אור הפורים בכל העולם כולו.

חבורות הבחורים בית שמש

מסיבת ראש חודש אדר

בר"ח אדר השני, התקיימה "מסיבת פורים" לבחורי החבורות בבית שמש.

בשעה היעודה התיישבו בחורי החמד סביב שולחנות ערוכים בכיבוד עשיר ומיוחד לכבוד היום, שוררו ניגוני פורים ברוב דבקות והתעוררות, ולאחמ"כ השמיע הר"ר יעקב נתן אנשין דיבורים נפלאים על מהותו הפנימית של יום הפורים, ועל שייכותו לכל אחד ואחד, להתחיל מחדש ביום זה בעבודת ה' ובכל דבר שבקדושה.

בתום דבריו הנפלאים פצחו הבחורים בריקודים נלהבים, בליווי כלי זמר למשך שעה ארוכה, במהלכם שימחו את עצמם בשינוי המלבושים ובשאר ריקודי שמחה לכבוד היום.

לקיים את ימי הפורים

אם אצל חסידי ברסלב עבודת השמחה והתפילה שלובים יחד בקשר בל ינותק

כפי שקראנו בחודש העבר, על "ליל שבת ההתאחדות" שהתקיימה באופן פרטני לכל חבורה בנפרד וגרמה להדים רבים בקרב תומכי וידידי "מורשת הנחל", הרי שניתן לומר כי היה זה בעצם מעין פתיחה למעמדי ההכנה דרבה לימי הפורים הק', מה גם שהשנה מעוברת והיא התקיימה בתוככי חודש אדר הראשון... כמובן כי בהתקרב חודש אדר השני המשיכו מעמדי ההכנה ביתר שאת, וביותר ביום תענית אסתר ופורים דפרזים, כדלהלן.

חבורות הבחורים ירושלים

משוננס אדר מרבין בשמחה

בליל שישי ר"ח אדר השני, התקיימה מסיבת ראש חודש בסימן "מרבין בשמחה". כל החבורות של ישיב"ק וישיב"ג התקבצו יחד בהיכל ביהמ"ד הגדול מא"ש, על יד שולחנות ערוכים עם כיבוד עשיר לכבוד ר"ח.

לאחר ניגוני התעוררות לפורים, נשא ראש החבורה הר"ר שמעון קעניג שליט"א שיחה נפלאה במעלת השמחה וגדול סגולתה להמתקת הדינים ע"י המחאת כף וריקודין, בשמחה של מצוה ושמחת יהדותנו, במיוחד לאור המצב השורר בעולם. וכמו שגילה לנו רביה"ק כי "ע"י ריקודין והמחאת כף נעשה המתקת הדינים" ומוסיף מזהרנ"ת "ואמר לי: כך אמרתי, שעכשיו נשמע גזירות ח"ו על ישראל, והנה הולכים וממשמשים לבוא ימי הפורים האלה (כי התורה הזאת נאמרה סמוך לפורים), "יהיו ישראל מרקדים וימחאו כף ועי"ז ימתיקו הדינים וכו'" (שיחות הר"ן קל"א).

בסיום דבריו הנפלאים, פצחו הבחורים בריקודי שמחה בליווי כלי זמר, למשך כארבעים דקות, כאשר רוח ימי הפורים מבצבצת ועולה, והבחורים שינו את טעמם בריקודים שונים ומשמחים לכבוד היום.

כאן המקום להודות להנהלת ישיב"ג "מתיתבא", שתרמו את המסיבה להצלחת המגבית למען בניית בנין של קבע עבור הישיבה.

נסיעה לשדה בחצות ליל פורים דפרזים

כאשר מצאו עצמם מארגני החבורות עומדים אחרי שבועות מלאים בהכנת הלב והנשמה לקראת ימי הפורים הק', באו לידי החלטה, כי על אף שבשנים האחרונות נזנח מעמד

"מעמד פתיחת ישיבת בין בהשתתפות כלל הבורות הבהו

ביום

ראשון - ב' ניסן, התקיים המעמד המרומם, "מעמד הפתיחה", לישיבת בין הזמנים ניסן, בה ימשיכו בחורי החמד להתעלות בתורה ועבודת ה', גם בימים אלו שאין בהם סדרי הישיבה.

אי אפשר לכלוא את ההתרגשות נוכח מאות הבחורים שבאו מכל רחבי ארץ הקודש להשתתף במעמד הפתיחה, במטרה אחת: להתעורר ולהתחזק לנצל את הימים העומדים לפנינו, כל אחד כפום דרגא דיליה, אם זה בחזרה על הנלמד במשך הזמן, אם זה בלימודים אחרים, בתפילה בצוותא עם אנ"ש, בקימת חצות כל אחד כפי יכולתו, ועוד ועוד. מה נהדר היה המחזה כאשר קרוב לשלש מאות בחורים, מכל רחבי ארץ הקודש: ירושלים ובית שמש, בני ברק וביתר, כשאליהם מצטרפים חבורות הבחורים החדשות ממודיעין עילית - ברכפלד ואלעד, כולם כאחד גודשים את היכל בית המדרש הגדול במא"ש.

ואין דבר המסמן יותר את מטרת המעמד, כמו כל ישיבת בין הזמנים כולה, מאשר מאות הבחורים שהתיישבו תיכף לסדר לימוד המיוחד והמאוחד "לעומקה של הלכה". למשך כשעה שלימה עמלו הבחורים, חלקם עם חברותא מזדמנת, האחרים ביחיד, בסוגיית הגמ' של כיבוד אב ואם במסכת קידושין החל מדף ל עמוד ב',

קשה היה להשתיק את קול התורה שנשמע ברמה ולנתק את הבחורים מהלימוד הנפלא, אך ההכרח להמשיך הלאה בסדר המעמד, הניע את רו"מ החבורות הר"ר ראובן שיף לעלות ולפתוח בדברי פתיחה קצרים, במהלכם הרחיב אודות התוכנית המיוחדת שהגו בהנהלת החבורות, לקיים סדר לימוד מיוחד ומאוחד, בהלכות "כיבוד אב ואם", החל מסוגיית הגמ', עבור דרך הטור וב"י, עד לשו"ע והנושאי כלים ופסקי האחרונים. במסגרת סדר זה יתאחדו כלל הבחורים, כל

אחד במקומו ועירו, לסדר לימוד בצוותא, כל יום במשך כשעה. זאת במטרה לאחד את מאות הבחורים כל אחד במקומו ועירו, להרגיש שייך ומחובר לחבורות הבחורים "מורשת הנחל", גם בימי בין הזמנים בהם אין סדרי החבורות הקבועים.

זאת ועוד, מלבד הקנין הנצחי והתענוג הרוחני שהבחורים יקבלו בעז"ה מסדר לימוד מאוחד זה, גם יהיו זכאים למלגת סבסוד על "מסע שלשת ימים" בשילוב "שבת התאחדות והתעלות" שיתקיימו בעז"ה בסיום ימי בין הזמנים בשב"ק פרשת קדושים והימים שלפניה.

הס הושלך בהיכל, כאשר הרה"ח ר' שמעון ישראל שפירא עלה להיכל ביהמ"ד ועמד נדהם נוכח המחזה האדיר, למראה מאות הבחורים העמלים בתורה הק' בהתמדה נפלאה, והפתיע את הבחורים כאשר נשא דברים קצרים לחזק אותם לנצל את ימי בין הזמנים כראוי וכנכון, לעשות את ההכנה הראויה לחג הפסח הקרב.

בסיום דבריו המרגשים הוגש כיבוד ולגימה לקרב הלבבות, ושוררו ניגוני התעוררות על לימוד התורה ועוד.

לאחר מכן השמיע ראש החבורה הר"ר נתן יוסף בורשטיין הי"ו שיחה נפלאה על קדושת הימים ה ב א י ם

לקראתינו, בהם יכול כל בחור להתעלות, בפרט שאין את המסגרת הישיבתית, ואפשר לקיים את העצות של רביה"ק בשלימות בלא לפגוע בסדרי הישיבות, כשהוא מתבל את דבריו בעובדות וסיפורים מגדולי הדורות, על התמדתם הנפלאה בכל עת לנצל כל רגע לתורה ועבודת ה'.

בתום תפילת מנחה מעוררת, כאשר לפני העמוד ניגש הבה"ח יחיאל מאיר גולשסקי, שסחף אחריו את הקהל בהשתפכות הלב כראוי לאנשי הבעל תפילה, נתכבד הרה"ח ר' נתן מיימון שליט"א לשאת מדברותיו, כשהוא מפליא את המחזה המרנין לראות בחורים מכל רחבי הארץ באים ומתכנסים למעמד פתיחת ישיבת בין הזמנים, שמראה על רצונם הטהור של בחורי החמד להתעלות עוד ועוד בתורה ועבודת ה', ולא להתרפות ח"ו גם בימים אלו שאין סדרי הישיבה ועסוקים בהכנות לקראת חג הפסח הבעל"ט.

בהמשך דבריו הנעימים, הרחיב על כך שאצל הבעש"ט הקדוש ותלמידיו, היתה התמדת התורה מהיסודות בעבודת ה', וכמו שרביה"ק פתח את ספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן "דע כי ע"י התורה נתקבלים כל התפילות". וכמו שאמר "דאווענען און לערנען און דאווענען". כשהוא מספר עובדות וסיפורים מזקני אנ"ש בדור הקודם, ביניהם מורו ורבו הרה"ח ר' מיכל דורפמן.

בתוך הדברים סיפר עובדא נפלאה שהיתה אתו לפני שנים רבות, כאשר ייסד ביהמ"ד לחסידי ברסלב בשכונת הר נוף לאברכים בני חו"ל שבאו להתגורר בעיה"ק ירושלים, והוא מצא את עצמו לבילי בדיקת חמץ מבלי שידע האם יש מי שיעשה מחר סיום מסכת כנהוג, לפטור את הבכורים מתענית כמובא בשו"ע. בצר לו, התקשר למו"ר ר' מיכל דורפמן לשאול אותו כדת מה לעשות, ומה נדהם היה לשמוע את תשובתו לאמור: "יש לך עוד לילה שלם, תתחיל ללמוד מסכת אחת, ואני יהיה בעזרך". "ואכן", המשיך ר' נתן, "על אף

הזמנים ניסן" יום מרהבי ארה"ק

שעה הוא התקשר אלי לעזור לי שלא אירדם על משמרתי עד לסיום כל המסכת כולה..."

לאחר מכן התפללו תפילת ערבית בכוונה ובהתעוררות, והבחורים חזרו אל ביתם חדורי התעוררות ומרץ לנצל את הימים המיוחדים העומדים לפנייהם בכל יכולתם בעזרה ובפרטיות ע"י השתתפות בסדרי ישיבת בין הזמנים.

שאיני בכור, התיישבתי לטובת ציבור המתפללים והתחלתי ללמוד מתחילת המסכת שבחרתי, כאשר אני תמה לעצמי כיצד ר' מיכל יוכל להיות לי לעזר. אך תמיהתי לא ארכה זמן רב מדי. כאשר השעון הראה על חצות לילה הטלפון בביתי מצלצל ומעבר לקו אני שומע את קולו של ר' מיכל: "נו, אתה מתקדם בלימוד המסכת?"... כך היה לי ר' מיכל לעזר' כאשר בכל

החבורות השבועיות - זמן חורף

אומן

יום חמישי | בשעה 6.00

מצפה אומן, בבית משפחת שפירא
אחראי ר' שמואל שפירא

אלעד

יום שני | 7:45 בערב

בביהכ"נ חסידיים
שיחת חברים בספר שיחות הר"ן
אחראי: ר' יעקב ירבלום הי"ו
05271-35144

ביתר

יום שני | 9:00 בערב

בביהכ"נ עטרת הנחל
שיחת חברים בספר השתפכות הנפש
אחראי: ר' יחיאל מיכל ברנד הי"ו
05832-08001

יום רביעי | 9:15 בערב

בביהכ"נ מקור הנחל
שיחה שבועית
אחראי: ר' דוב הלפרין הי"ו
05832-38831

בית שמש

רמה ב'

יום שני | 8:30

באולם שע"י ביהמ"ד "נחלת חן"
ראש החבורה ר' איתמר לייפער
שיחה שבועית
אחראי: ר' נחמן קלפהולץ הי"ו
05331-71480

יום שני | 8:00

בביהמ"ד "נחלת חן"
שיחת חברים בספר חיי מוהר"ן
אחראי: ר' שלמה שישא הי"ו
05041-02203

יום שלישי | אחר מעריב

בביהמ"ד "נחלת חן"
שיחת חברים בספר חיי מוהר"ן
אחראי: ר' יהודה נמני הי"ו
05484-86872

ליל שישי | 7:30

בת"ת ברסלב
שיחת חברים בספר עלים לתרופה
אחראי: ר' נחמן שפירא הי"ו

ליל שישי | 7:30

בבית אחד החברים
שירה וזמרה
אחראי: ר' אליהו ירבלום הי"ו
05276-78143

קריה

יום שני | אחר מעריב

בעז"נ דביהמ"ד ברסלב
שיחה שבועית
אחראי: ר' אורי פרידברג הי"ו
05484-01927

יום שלישי | אחר מעריב

בביהמ"ד ברסלב רח' מנחת יצחק
שיחת חברים
אחראי: ר' נחמן קעניג
טל': 05331-11186

קנה בושם

יום שני | אחר מעריב

בעז"נ דביהמ"ד ברסלב
שיחת חברים בספר ליקוטי עצות
אחראי: ר' מרדכי שלום רוזנפלד הי"ו
05331-27363

יום שני | אחר מעריב

בביהמ"ד "אנשי הצדיק"
שיחת חברים בספר חיי מוהר"ן
(בלשה"ק)
אחראי: ר' דוד שמואל ניסנבוים הי"ו
05484-91687

יום רביעי | 7:15

בבית אחד החברים
שיחת חברים בספר השתפכות
הנפש - בלשה"ק
אחראי: ר' יהודה חנון הי"ו
05331-45325

רמה ג'

יום רביעי | בשעה 8:30

בביהמ"ד ברסלב
שיחת חברים בספר שיחות הר"ן
אחראי: ר' גדליה קיפניס
טל': 05041-74097

בני ברק

יום רביעי | אחר מנחה

ביהמ"ד הגדול רח' אלשיך 5
שיחה שבועית
אחראי: ר' שמואל גלבך הי"ו
050-415-3581

יום שלישי | בשעה 3.00

שיחת חברים
ביהמ"ד הגדול דחסידי ברסלב בני ברק,
רח' אלשיך 5 למעלה על הגג
אחראי: ר' שלמה הירש הי"ו
05485.03354

ברכפלד

יום שלישי | 7:30 בערב

בבית החברים
שיחת חברים בספר שיחות הר"ן
אחראי: ר' שלום סופר הי"ו
05041-00499

הר יונה

יום חמישי | 8:30

ביהכ"נ נחלת הצדיק
שיחת חברים בספר השתפכות הנפש
אחראי: ר' נחמן מלמד הי"ו
05484-10520

ירושלים

יום שני | 7:00

בבית הר"ר אליעזר קירשבוים
ראש החבורה: הר"ר ש. ז. שפירא
שיחה שבועית

אחראי: ר' ש. נ. גודלסקי הי"ו
05276-04839

יום שלישי | אחר מעריב

עז"נ הישן

שיחת חברים

אחראי: ר' אהרן גרומן הי"ו

05276-80057

יום שלישי | 9:45

היכל הכולל

שיחת חברים עם הר"ר מתיא אנשין

אחראי: ר' מרדכי שפירא הי"ו

05832-56322

יום שלישי | בשעה 7:00

חבורה כללית

בעז"נ הישן, בביהמ"ד
הגדול מא"ש
7.10 ניגונים
שיחה שבועית, כל שבוע
נואם אחר
7.45 סיום החבורה

יום רביעי | 6:00

בית צבי
ראש החבורה: הרה"ח ר' מאיר קרלבוך
שיחה שבועית
אחראי: ר' י. נ. פראנק הי"ו
05276-40892

יום רביעי | אחר מעריב

בית צבי
ראש החבורה: הר"ר ראובן שיף
שיחה שבועית

יום רביעי | אחר מעריב

בבית החברים
שיחת חברים
אחראי: ר' נחמיה חשין הי"ו
05276-27299

יום רביעי | 8:45

ביהמ"ד ברסלב "אוהל יעקב" גב"ש
עפ"י תורה הזמנית
אחראי: ר' נתן מאיר פירר
05484-92765

ליל שישי | 9:00

בביהמ"ד "אור אברהם"
שיחת חברים באנגלית
אחראי: הר"ר אליעזר סאוויצקי
05484-79270

עמנואל

יום שני | 7:00

בית הכנסת ברסלב "אור זורח"
שיחת חברים בספר עצות המבוארות
אחראי: ר' בנימין חשין
טלפון: 05832-10849

צפת

יום רביעי | 7:30

בביהכ"נ "פאר הנצח"
ניגונים ושיחה
אחראי: ר' שמחה פלברבוים הי"ו
05331-44862

יונגערמאן!

השתתף בחבורה מדי שבוע בקביעות. סיועט דיר זיין לובטונג!